

Lagrådsremiss

Ledarhundar

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 5 april 2023

Jakob Forssmed

Cecilia Torstensson
(Socialdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås en ny lag för ledarhundsverksamheten. Lagförslaget innebär att myndighetsutövningen ska föras över från den ideella föreningen Synskadades Riksförbund till den förvaltningsmyndighet som regeringen bestämmer. Det föreslås även att all annan verksamhet som rör ledarhundar, bl.a. ansvaret för att anordna utbildningar, information om ledarhundsverksamheten och stöd till den som har ledarhund, ska föras över till samma förvaltningsmyndighet.

Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 april 2024. I samband med ikraftträdandet upphävs lagen (2005:340) om överlämnande av vissa förvaltningsuppgifter till den ideella föreningen Synskadades Riksförbund.

Innehållsförteckning

1	Beslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om dispositionsrätt till ledarhund	5
2.2	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	7
3	Ärendet och dess beredning	10
4	Ledarhundsverksamheten.....	10
4.1	Nuvarande ledarhundsverksamhet.....	10
4.2	Dagens reglering av verksamheten.....	11
4.2.1	Ansökan om ledarhund.....	11
4.2.2	Kriterier för att få en ledarhund.....	11
4.2.3	Tilldelning av ledarhund.....	11
4.2.4	Skötsel av ledarhund	12
4.2.5	Återkallande av dispositionsrätt och återtagande av ledarhund.....	12
4.3	Djurskyddslagen aktualiseras	13
4.3.1	Djurskyddslagens syfte.....	13
4.3.2	Krav på den som har djur	13
4.3.3	Hantering och skötsel av djur.....	13
4.3.4	Sanktioner mot den som bryter mot djurskyddslagen.....	13
4.4	Lagen om tillsyn över hundar och katter aktualiseras	14
4.4.1	Syftet med lagen.....	14
4.4.2	Tillsyn över hundar och katter.....	14
4.4.3	Sanktioner.....	14
5	En ny ordning för ledarhundsverksamheten.....	15
5.1	Ett fortsatt statligt ansvar.....	15
5.2	Ledarhundsverksamheten ska föras över till en förvaltningsmyndighet.....	16
5.3	Ledarhundsverksamheten bör föras över till Myndigheten för delaktighet	19
5.4	En ny lag ska införas	20
5.5	Ledarhundar ska tillhandahållas genom dispositionsrätt	22
5.6	Ansökan om dispositionsrätt	22
5.7	Villkor för att beviljas en dispositionsrätt till ledarhund.....	23
5.8	Tilldelning av ledarhund inom skälig tid.....	27
5.9	Krav på utbildning och veterinärvård.....	28
5.10	Återkallelse av dispositionsrätt och återtagande av ledarhund.....	29
5.11	Överklagande	32
5.12	Förutsättningarna för att få behandla personuppgifter i ledarhundsverksamheten	33
5.13	Sekretess för verksamhet enligt lagen om dispositionsrätt till ledarhund	36

5.14	Uppföljning av verksamheten.....	39
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	40
7	Konsekvenser.....	41
7.1	Konsekvenser för personer med synnedsättning som har behov av ledarhund	41
7.2	Konsekvenser för Synskadades Riksförbund	42
7.3	Konsekvenser för staten	42
7.4	Budgetära konsekvenser.....	42
7.5	Konsekvenser för Myndigheten för delaktighet	42
7.6	Konsekvenser för de anställda.....	43
7.7	Konsekvenser för de allmänna förvaltningsdomstolarna	43
7.8	Konsekvenser för företag	43
7.9	Konsekvenser för funktionshinderspolitiken.....	44
7.10	Konsekvenser för jämställdheten.....	44
8	Författningskommentar.....	45
8.1	Förslaget till lag om dispositionsrätt till ledarhund	45
8.2	Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	50
Bilaga 1	Sammanfattning av departementspromemorian Ledarhundar (Ds 2022:16)	52
Bilaga 2	Promemorians lagförslag.....	53
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	58

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om dispositionsrätt till ledarhund,
2. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

2 Lagtext

2.1 Förslag till lag om dispositionsrätt till ledarhund

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om dispositionsrätt till ledarhund för personer med synnedsättning.

Med dispositionsrätt avses i denna lag en rätt att utan äganderätt få inneha och nyttja en ledarhund.

Ansökan

2 § Den myndighet som regeringen bestämmer (beslutsmyndigheten) prövar frågor enligt denna lag.

En ansökan om dispositionsrätt till ledarhund ska ges in till beslutsmyndigheten och innehålla de uppgifter som myndigheten behöver för prövning av om villkoren för dispositionsrätt enligt 3 § är uppfyllda.

Villkor för dispositionsrätt till ledarhund

3 § En ansökan om dispositionsrätt till ledarhund ska beviljas om sökanden

1. är minst 18 år,
2. är bosatt i Sverige,
3. har en synnedsättning som innebär avsaknad av ledsyn,
4. har behov av och kan använda en ledarhund som förflyttningshjälpmedel, och

5. kan ge hunden god omsorg och goda levnadsvillkor.

Ett beslut att bevilja en ansökan om dispositionsrätt gäller tills vidare.

Tilldelning av ledarhund

4 § Den som har beviljats dispositionsrätt till ledarhund ska tilldelas en ledarhund inom skälig tid.

Krav på utbildning och veterinärvård

5 § Den som har tilldelats en ledarhund ska under den tid som ledarhunden disponeras genomgå fortlöpande utbildning tillsammans med hunden samt ansvara för att hunden får den veterinärvård som behövs enligt 4 kap. 1 § djurskyddslagen (2018:1192) och genomgår regelbundna hälsokontroller hos veterinär.

Föreläggande

6 § Om den som har beviljats dispositionsrätt till ledarhund inte uppfyller villkoren i 3 § 2–5 eller kraven i 5 § och beslutsmyndigheten bedömer att villkoren eller kraven kan uppfyllas genom rättelse, får myndig-

heten förelägga den som beviljats dispositionsrätten att, inom viss tid, uppfylla villkoren eller kraven.

I föreläggandet ska det anges att dispositionsrätten kan återkallas enligt 7 §.

Återkallande av dispositionsrätt

7 § En dispositionsrätt till ledarhund får återkallas om den som har beviljats dispositionsrätten, på ett sätt som inte är tillfälligt eller oväsentligt, inte längre uppfyller villkoren i 3 § 2–5 eller kraven i 5 § och ett föreläggande enligt 6 § har meddelats men inte följts.

En dispositionsrätt får även återkallas utan att ett föreläggande enligt 6 § har meddelats om den som har beviljats dispositionsrätt saknar förutsättningar att uppfylla villkoren i 3 § 2–5 eller kraven i 5 §.

Om beslutsmyndigheten återkallar dispositionsrätten, ska myndigheten samtidigt besluta att ledarhunden ska återlämnas och vid vilken tidpunkt det senast ska ske.

Återtagande av ledarhund

8 § En ledarhund som inte längre är tjänstduglig får återtas utan att dispositionsrätten till ledarhund återkallas.

Överklagande

9 § Beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Rätt att meddela föreskrifter

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om

1. vilka uppgifter och intyg som ska ges in i samband med en ansökan om dispositionsrätt till ledarhund, och
2. hälsokontroller och veterinärvård för ledarhundar.

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.

2. Genom lagen upphävs lagen (2005:340) om överlämnande av vissa förvaltningsavgifter till den ideella föreningen Synskadades Riksförbund.

3. Ärenden som har inletts hos Synskadades Riksförbund före ikraftträdandet men som inte avgjorts före den 1 april 2024 handläggs enligt bestämmelserna i den nya lagen.

2.2 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 26 kap. 14 § och bilagan till offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

14 §

Sekretess gäller hos Synskadades Riksförbund i ärende om tilldelning eller återtagande av dispositionsrätt till ledarhund samt tilldelning eller återtagande av ledarhund för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

Sekretess gäller i verksamhet enligt lagen (2023:000) om dispositionsrätt till ledarhund för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.

2. För uppgifter i ärenden om tilldelning eller återtagande av dispositionsrätt till ledarhund samt tilldelning eller återtagande av ledarhund som har handlagts av Synskadades Riksförbund gäller 26 kap. 14 § i den äldre lydelsen.

Nuvarande lydelse

I enlighet med vad som anges i 2 kap. 4 § ska vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av handlingar hos myndighet i tillämpliga delar gälla också handlingar hos något av de organ som nämns nedan i den mån handlingarna hör till där angiven verksamhet hos organet. Verksamheten anges i förekommande fall med hänvisning till numret i Svensk författningssamling (SFS) på den författning med stöd av vilken verksamheten har uppdragits åt organet.

OrganVerksamhet

Swedfund International AB	prövning av frågor om statligt stöd till små och medelstora svenska företags investeringar i Swedfunds samarbetsländer (SFS 2008:1272)
<i>Synskadades Riksförbund</i>	<i>ärenden om tilldelning eller återtagande av dispositionsrätt till ledarhund samt ärenden om tilldelning och återtagande av ledarhund (SFS 2005:340)</i>
Tekniska Högskolan i Jönköping Aktiebolag	all verksamhet

Föreslagen lydelse

I enlighet med vad som anges i 2 kap. 4 § ska vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av handlingar hos myndighet i tillämpliga delar gälla också handlingar hos något av de organ som nämns nedan i den mån handlingarna hör till där angiven verksamhet hos organet. Verksamheten anges i förekommande fall med hänvisning till numret i Svensk författningssamling (SFS) på den författning med stöd av vilken verksamheten har uppdragits åt organet.

OrganVerksamhet

Swedfund International AB	prövning av frågor om statligt stöd till små och medelstora svenska företags investeringar i Swedfunds samarbetsländer (SFS 2008:1272)
---------------------------	--

3 Ärendet och dess beredning

Inom Socialdepartementet har promemorian Ledarhundar (Ds 2022:16) tagits fram. I promemorian föreslås en ny lag med ett ändrat ansvar för ledarhundsverksamheten. Förslaget innebär bl.a. att myndighetsutövningen ska föras över från den ideella föreningen Synskadades Riksförbund till den förvaltningsmyndighet som regeringen bestämmer. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissvaren finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2022/03154).

I lagrådsremissen behandlas promemorians förslag.

4 Ledarhundsverksamheten

4.1 Nuvarande ledarhundsverksamhet

Regeringen har i propositionen Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken (prop. 2016/17:188) fastställt det nationella målet för funktionshinderspolitiken. Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. För att nå det nationella målet ska genomförandet av funktionshinderspolitiken inriktas mot fyra områden. Individuella stöd och lösningar för individens självständighet är en del av genomförandet av det nationella målet. Lösningarna strävar efter att säkerställa oberoende, självbestämmande och självständighet hos individen och möjliggöra delaktighet i samhället. Individuella stöd och lösningar måste hålla hög kvalitet och innebära hög rättssäkerhet. Det innebär bl.a. att det finns likvärdighet över landet (prop. 2016/17:188 s. 29). Ledarhundsverksamheten är en del i att uppfylla målen för funktionshinderspolitiken.

Möjligheten för personer med synnedsättning att ha en ledarhund ökar självständigheten och minskar behovet av stöd och hjälp i andra former.

I dag drivs ledarhundsverksamheten av Synskadades Riksförbund, som är en intresseorganisation för personer med synnedsättning. Riksförbundet har flera verksamhetsgrenar, varav ledarhundsverksamheten är den som Synskadades Riksförbund utför i enlighet med lagen (2005:340) om överlämnande av vissa förvaltningsuppgifter till den ideella föreningen Synskadades Riksförbund.

I sin myndighetsutövande uppgift är Synskadades Riksförbund skyldigt att följa vissa delar i förvaltningslagen (2017:900), förkortad FL, och regler om handlingsoffentlighet såsom registrering, diarieföring, upplysningsplikt, arkivering och förfarande vid utlämnande av allmänna handlingar. För att praktiskt utföra denna myndighetsutövande uppgift har Synskadades Riksförbund upprättat policyer, rutinbeskrivningar, protokoll (med "checklistor" för att kunna göra likvärdiga bedömningar), teoridoku-

ment, ansökningsblanketter och andra dokument samt utarbetat tekniska och administrativa verktyg och arbetssätt.

Synskadades Riksförbund har (2022) 7,5 heltidstjänster fördelat på 8 anställda som arbetar med ledarhundsverksamheten. Verksamheten finansieras via statsbidrag. Staten har under många år anslagit 23,9 miljoner kronor per år till ledarhundsverksamheten. Bidraget utgår från utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslaget 4:2 *Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet*, anslagsposten 9 del till Myndigheten för delaktighet. Riksdagen fattar beslut om anslaget storlek medan Myndigheten för delaktighet disponerar anslaget och förmedlar pengar till Synskadades Riksförbund.

Knappt hälften går till inköp av ledarhundar och andra hälften går till finansiering av t.ex. ärendehandläggning, träning och utbildning. För att öka tillgången på ledarhundar har regeringen från och med 2018 utökad anslaget till ledarhundar med två miljoner kronor per år, till 25,9 miljoner kronor.

Det finns i dag cirka 260 aktiva ledarhundsekipage i Sverige. De senaste två åren har antalet personer som väntar på att få ledarhund uppgått till i genomsnitt 55 per år. I juli 2022 stod cirka 30 personer i kö för att få en ledarhund. Antalet nya ledarhundar har de senaste åren uppgått till cirka 40 hundar per år. År 2021 togs 39 ledarhundar ur tjänst.

4.2 Dagens reglering av verksamheten

4.2.1 Ansökan om ledarhund

Enligt den nu gällande lagen om överlämnande av vissa förvaltningsuppgifter till den ideella föreningen Synskadades Riksförbund ges en ansökan om dispositionsrätt till ledarhund in till Synskadades Riksförbund (1 § andra stycket). Ansökningsblanketten tillhandahålls av Synskadades Riksförbund eller av en syncentral.

4.2.2 Kriterier för att få en ledarhund

För att kunna beviljas dispositionsrätt till en ledarhund ska sökanden vara minst 18 år. Sökanden ska vidare ha en synskada som innebär avsaknad av ledsyn. Den sökande ska ha behov av samt kunna använda ledarhund som förflyttningshjälpmedel och ha en stabil social situation. Ett ytterligare krav är att sökanden själv ska ha förmågan att ge hunden god omsorg och goda levnadsvillkor. Slutligen ska sökanden vara bosatt i Sverige. Uppfyller sökanden kraven ska ansökan om dispositionsrätt till ledarhund beviljas (2 §).

4.2.3 Tilldelning av ledarhund

När ansökan om dispositionsrätt har beviljats ska dispositionsrättshavaren tilldelas en ledarhund. Det sker genom ett särskilt beslut och ska ske inom rimlig tid med hänsyn tagen till tillgången på ledarhundar, antalet sökande och den enskildes önskemål (3 §).

Innan tilldelning sker provas en ledarhund ut för att passa dispositionsrättshavaren. Om det inte finns någon lämplig ledarhund för dispositionsrättshavaren, får denne vänta till dess det finns en ledarhund som är lämplig.

Synskadades Riksförbund har tagit fram riktlinjer för väntelista (Riktlinjer för ledarhundsverksamhetens väntelista inom Synskadades Riksförbund fastställda av förbundsstyrelsen). Enligt dessa ska Synskadades Riksförbund vid tilldelningen av ledarhundar prioritera förare som tidigare har haft ledarhund framför förare som aldrig tidigare har haft ledarhund. Förare som av sjukdomsskäl behöver röra på sig för att bibehålla sin hälsa ska prioriteras.

4.2.4 Skötsel av ledarhund

Efter tilldelningen av ledarhunden ska ledarhundsföraren tillsammans med ledarhunden genomgå fortlöpande utbildning och ledarhundsföraren ska se till att ledarhunden får behövlig veterinärvård (4 §).

Utbildningar och veterinärvård är kostnadsfria för ledarhundsföraren och finansieras genom det statsbidrag som finansierar verksamheten.

4.2.5 Återkallande av dispositionsrätt och återtagande av ledarhund

Om ledarhundsföraren inte längre uppfyller kriterierna för dispositionsrätten till ledarhund ska Synskadades Riksförbund återkalla dispositionsrätten (5 § första stycket). Detsamma gäller om ledarhundsföraren inte deltar i utbildningar tillsammans med hunden eller inte ser till att ledarhunden får behövlig veterinärvård (5 § första stycket).

Enligt den ordning som råder i dag förbinder sig dispositionsrättshavaren i ett avtal att teckna en hemförsäkring som täcker de skador som hunden kan orsaka. Tecknas inte något avtal kan ledarhunden återtas av Synskadades Riksförbund.

Ett återkallande av dispositionsrätten innebär att ledarhunden ska återlämnas till Synskadades Riksförbund (5 § andra stycket). Samtidigt som Synskadades Riksförbund beslutar att återkalla dispositionsrätten beslutar Synskadades Riksförbund att ledarhunden ska återlämnas. I beslutet anges när ledarhunden senast ska vara återlämnad. Dispositionsrätten ska inte återkallas om bristerna avseende kraven för dispositionsrätt är tillfälliga eller obetydliga (5 § första stycket).

Ett beslut om beviljande av dispositionsrätt eller återkallande av dispositionsrätt till ledarhund samt tilldelning eller återtagande av ledarhund överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten (7 §).

Kraven för dispositionsrätt har till största delen sin grund i djurskyddshänsyn.

Om ledarhunden inte längre är tjänstduglig, återtas hunden utan att dispositionsrätten till ledarhund återkallas. Någon ny ansökan om dispositionsrätt behöver således inte ges in till Synskadades Riksförbund (5 § tredje stycket).

4.3 Djurskyddslagen aktualiseras

4.3.1 Djurskyddslagens syfte

Djurskyddslagen (2018:1192), förkortad DL, syftar till att säkerställa ett gott djurskydd och främja en god djurvälstånd och respekt för djur (1 kap. 1 § DL). Lagen gäller i huvudsak djur som hålls av människan. Med detta avses alla djur som avsiktligt hålls av människan, bl.a. sällskapsdjur (prop. 2017/18:147 s. 58).

4.3.2 Krav på den som har djur

Djurskyddslagen ska följas av den som äger eller innehar djur (prop. 2017/18:147 s. 74). Lagen ska således iaktas av staten, i egenskap av ägare av leddhundar, och av dispositionsrättshavaren i egenskap av innehavare av en leddhund.

Enligt djurskyddslagen ska den som håller djur eller på annat sätt tar hand om djur ha tillräcklig kompetens för att tillgodose djurets behov (2 kap. 3 § DL). Kravet på kompetens innebär att den som håller eller på annat sätt tar hand om djur ska ha den kunskap som krävs för att tillgodose det aktuella djurets fysiologiska och beteendemässiga behov (prop. 2017/18:147 s. 90).

4.3.3 Hantering och skötsel av djur

I djurskyddslagen finns allmänna bestämmelser om hur djur ska hanteras, hållas och skötas. Bland annat anges att djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom (2 kap. 1 § DL).

Djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att deras välfärd främjas, att de kan utföra sådana beteenden som de är starkt motiverade för och som är viktiga för deras välbefinnande (naturligt beteende) och att beteendestörningar förebyggs (2 kap. 2 § DL).

Djur ska ges tillräcklig tillsyn och ges tillräckligt med foder och vatten som är av god kvalitet. Foder, vatten och utfodringsrutiner ska anpassas efter djurets behov (2 kap. 4 § DL). Djur får inte agas, tillfogas skada eller överansträngas (2 kap. 9 § DL).

I djurskyddsförordningen (2019:66) och i Jordbruksverkets föreskrifter finns ytterligare och mer detaljerade bestämmelser om hur djuren ska handhas. För hundar finns bestämmelser framför allt i Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2020:8) om hållande av hund och katt.

4.3.4 Sanktioner mot den som bryter mot djurskyddslagen

Djurskyddslagen kompletterar EU-förordningar som faller inom djurskyddslagens tillämpningsområde. Enligt lagen finns det möjligheter för kontrollmyndigheten, oftast länsstyrelsen, att meddela de förelägganden

som behövs för att lagstiftningen ska följas samt förena dessa beslut med vite (8 kap. 9 § DL).

Det finns en skyldighet för länsstyrelsen att omhänderta djur bl.a. om djuret otillbörligt utsätts för lidande och detta inte rättas till efter tillsägelse eller om beslut om föreläggande inte följs och beslutet är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt (9 kap. 5 § DL). I vissa fall ska länsstyrelsen eller Polismyndigheten omedelbart omhänderta djur (9 kap. 6 § DL). Länsstyrelsen ska också i vissa fall besluta om förbud att ha hand om djur (9 kap. 1 § DL).

Av 10 kap. DL följer att den som bryter mot lagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller de EU-förordningar som lagen kompletterar kan dömas till böter eller, i vissa fall, fängelse i högst två år.

4.4 Lagen om tillsyn över hundar och katter aktualiseras

4.4.1 Syftet med lagen

Ändamålet med lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter, förkortad TL, är i fråga om hundar att skydda omgivningen från störningar eller skador orsakade av hundar som inte får en tillräcklig tillsyn och skötsel.

Lagen ska följas av såväl ägare som innehavare av hund och innebär ett krav på såväl tillsyn som skötsel av hunden (jfr prop. 2006/07:126 s 23). Det innebär att lagen ska iakttas av staten, i egenskap av ägare av ledarhundar, och av dispositionsrättshavaren i egenskap av innehavare av en ledarhund.

4.4.2 Tillsyn över hundar och katter

Hundar och katter ska hållas under sådan tillsyn och skötas på ett sådant sätt som med hänsyn till deras natur och övriga omständigheter behövs för att förebygga att de orsakar skador eller avsevärda olägenheter (1 § TL).

Med avsevärd olägenhet avses olägenhet av allvarligare slag som kan påverka människors eller djurs liv, hälsa och säkerhet eller den allmänna ordningen. Ett exempel på något som kan vara en avsevärd olägenhet är fallet att en hund oavbrutet skäller i en lägenhet, vilket kan störa närboende (jfr prop. 2006/07:126 s. 29). Med begreppet skada avses i sammanhanget både personskada och sakskada, t.ex. skada på djur.

4.4.3 Sanktioner

Om någon brister i tillsynen eller skötseln av en hund, kan länsstyrelsen meddela de förelägganden eller förbud som behövs för att förebygga skada eller avsevärd olägenhet. Dessa förelägganden och förbud får förenas med vite (8 § TL). För att hindra att en hund orsakar skada eller avsevärd olägenhet får länsstyrelsen, om inte andra, mindre ingripande åtgärder anses tillräckliga, besluta att den ska omhändertas. Om det är nödvändigt

att omedelbart omhänderta en hund får Polismyndigheten besluta om detta (11 § TL).

Länsstyrelsen får meddela förbud att ha hand om en hund för den som allvarligt brister eller tidigare har brustit i tillsynen över en hund (15 § TL). Den som bryter mot ett hundförbud kan dömas till böter eller fängelse i högst ett år (22 § TL). Till böter döms också bl.a. den som inte följer ett föreläggande eller bryter mot ett förbud som har meddelats med stöd av 8 § TL (23 § TL).

En skada som orsakas av en hund ska ersättas av dess ägare eller innehavare, även om han eller hon inte vållat skadan. Vad ägaren eller innehavaren har betalat i skadestånd har han eller hon rätt att få tillbaka av den som vållat skadan (19 § TL).

5 En ny ordning för ledarhundsverksamheten

5.1 Ett fortsatt statligt ansvar

Regeringens bedömning: Det bör även fortsättningsvis vara statens ansvar att tillhandahålla ledarhundar till personer med synnedsättning.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker eller har inga invändningar mot bedömningen. Flera remissinstanser, däribland *Förbundet Sveriges Dövblinda* och *Synskadades Riksförbund*, anser att statens ansvar liksom i dag ska vara begränsat till att finansiera ledarhundsverksamheten via statsbidrag.

Skälen för regeringens bedömning: Staten har sedan en lång tid haft ansvar för att tillhandahålla ledarhundar. En ledarhund är ett hjälpmedel och en förmån som staten tillhandahåller på vissa villkor. Möjligheten att få disponera en ledarhund kan bidra till att personer med synnedsättning kan vara delaktiga i samhället i en högre grad än vad de annars skulle kunna vara. Det kan t.ex. handla om att de får bättre förutsättningar att göra egna val i fråga om dagliga sysslor, arbete, studier, fritidsverksamhet, samhällelig verksamhet samt upprätthållande av sociala kontakter.

Ledarhundsverksamheten utmärker sig genom att det inte är fråga om ett traditionellt hjälpmedel utan om ett djur som ska hanteras, skötas och vars tjänstuglighet ska bedömas. Det kräver särskild kunskap som kan vara svårt att ha om hanteringen sker alltför sällan. Eftersom ledarhundsverksamheten är av mindre omfattning, med en efterfrågan på ledarhundar som varierar mellan ca 250 och 350 hundar per år, bör verksamheten hållas samman. Det samlade ansvaret för ledarhundsverksamheten bör därför fortsatt ligga hos staten och inte föras över till t.ex. regioner. Till skillnad från *Förbundet Sveriges Dövblinda* och *Synskadades Riksförbund* anser regeringen att staten framöver bör ta ett större ansvar än att enbart finansiera ledarhundsverksamheten via statsbidrag (se avsnitt 5.2 och 5.3).

5.2 Ledarhundsverksamheten ska föras över till en förvaltningsmyndighet

Regeringens förslag: Ansvaret för ledarhundsverksamheten ska föras över från Synskadades Riksförbund till den förvaltningsmyndighet som regeringen bestämmer.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget, bl.a. *Synmottagningar i Region Skåne* och *Synverksamheten i Västra Götaland*. Vidare är 29 privatpersoner i ett gemensamt remissyttrande positiva till att verksamheten överförs med hänvisning till att inte alla ledarhundsförare är medlemmar i Synskadades Riksförbund. *Dogs in service and aid, Förbundet Sveriges Dövsblinda, Kustmarkens Hundtjänst AB, Ledarhundklubben – Stockholms och Gotlands län, Riksorganisationen Unga med Synnedättning, Svenska Brukshundklubben, Svenska Kennelklubben* och *Synskadades Riksförbund* avstyrker förslaget. Svenska Brukshundklubben anser att verksamheten ska bedrivas enligt samma förfarande som i dag och att ansvaret ska ligga hos den aktör som har den unika helhetsbilden och som kan ge bäst hjälp och trygghet för den synskadade. Svenska Kennelklubben anser att Synskadades Riksförbund under lång tid har byggt upp en fungerande verksamhet som gett dem unik expertis och kunskap. Att Synskadades Riksförbund är en oberoende intresseorganisation med den synskadades intresse helt i fokus är enligt Svenska Kennelklubben en stor tillgång. Synskadades Riksförbund anför att förbundets helhetsperspektiv inte finns någon annanstans och att förbundet även har goda förutsättningar att skapa bra former för samråd och dialog för ett ökat medinflytande i frågor som rör ledarhundsförarna. Vidare menar förbundet att trovärdigheten för myndighetsutövningen handlar om hur verksamheten är organiserad, att verksamheten är transparent och att personalen har rätt kompetens för att bedriva myndighetsutövning och verksamhetens övriga delar på ett bra sätt. Synskadades Riksförbund framhåller även att förbundet är långt ifrån ensamma om att ha en myndighetsutövande roll, utan att ha status som statlig myndighet.

Skälen för regeringens förslag

Utgångspunkter för förslaget

Ledarhundsverksamheten består av myndighetsutövning i form av handläggning av ärenden om tilldelning och återkallande av dispositionsrätt till ledarhund samt ärenden om tilldelning och återtagande av ledarhund. Den består även av andra uppgifter som att köpa in ledarhundsutrustning, anordna utbildningar, tillhandahålla veterinärvård och vara ett stöd för den som disponerar en ledarhund.

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2018 att regeringen avser att samlade ledarhundsverksamheten hos Myndigheten för delaktighet (prop. 2017/18:1 utg.omr. 9 avsnitt 6.6.3). Regeringen har även gett Myndigheten för delaktighet i uppdrag att, i samarbete med Synskadades Riksförbund, göra en konsekvensanalys av ett överfört ansvar av de upp-

gifter som framgår av lagen om överlämnande av vissa förvaltningsuppgifter till den ideella föreningen Synskadades Riksförbund från Synskadades Riksförbund till Myndigheten för delaktighet (S2018/01254). Myndigheten för delaktighet har sedan 2018 arbetat med att förbereda en överföring av ledarhundsverksamheten från Synskadades Riksförbund till myndigheten.

Förtroendet för myndighetsutövningen motiverar att verksamheten överförs

Synskadades Riksförbund framhåller att det finns andra aktörer som har myndighetsutövande uppgifter utan vara myndigheter. Regeringen konstaterar dock att förvaltningsuppgifter som huvudregel utförs av staten. Dessa uppgifter kan emellertid överlämnas åt kommuner, andra juridiska personer och enskilda individer. Om uppgiften innefattar myndighetsutövning, får ett överlämnande dock endast göras med stöd av lag (12 kap. 4 § regeringsformen, förkortad RF).

Myndighetsutövning utgörs av beslut och andra åtgärder som en myndighet vidtar gentemot en enskild med stöd av en befogenhet som myndigheten har getts genom ett konkret beslut av regeringen eller riksdagen eller genom en offentligrättslig författning. Beslutet eller åtgärden är ytterst ett uttryck för samhällets makt över medborgarna. Det gäller oberoende av om den aktuella åtgärden uttrycker en skyldighet för någon enskild eller innebär att någon enskild gynnas i det enskilda fallet. Karaktäristiskt för dessa situationer är också att den enskilde i förhållande till det allmänna befinner sig i en beroendeställning som inte har sin grund i ett frivilligt åtagande (prop. 1971:30 del 2 s. 331, prop. 1972:5 s. 498–499, prop. 1975:78 s. 180 och prop. 1988/89:113 s. 11).

Det är av största vikt att enskilda som är föremål för myndighetsutövningen har förtroende för den som utför uppgiften och att det inte finns inbyggda konflikter i hur myndighetsutövningen är organiserad som medför att verksamheten kan ifrågasättas.

Synskadades Riksförbund är en ideell förening som har getts befogenhet att utöva myndighetsutövning, såväl över sina medlemmar som över dem som inte är medlemmar. I likhet med de 29 *privatpersoner* som yttrar sig noterar regeringen att inte alla personer som beviljats dispositionsrätt till ledarhund är medlemmar i förbundet. En förening har till uppgift att tillvarata sina medlemmars intressen och denna uppgift kan, oavsett hur det faktiskt förhåller sig, uppfattas stå i konflikt med en oberoende myndighetsutövning. Hur än föreningen agerar i myndighetsutövningen finns det alltid en risk att de som står utanför föreningen upplever att föreningen gynnar sina egna medlemmar och känner ett misstroende mot myndighetsutövningen. Regeringen anser därför att det är viktigt att myndighetsutövningen förs över till en förvaltningsmyndighet.

Uppföljning av användningen av statens medel förenklas

Ett ytterligare skäl till att föra över ledarhundsverksamheten till en förvaltningsmyndighet är, vilket även de 29 *privatpersonerna* framhåller, att förenkla kontrollen och uppföljningen av statens medel. Synskadades Riksförbunds ledarhundsverksamhet finansieras genom statsbidrag. Regeringen är enligt budgetlagen (2011:203) redovisningsskyldig för de

resultat som uppnåtts i bidragsverksamheten i förhållande till riksdagens beslutade mål. Det handlar bl.a. om att hushålla med statens medel, att upprätthålla en god budgetdisciplin och ha en god kontroll över medelsförbrukningen, att hantera risker förknippade med bidragshanteringen samt att redovisa verksamheten på ett tillförlitligt och rättvisande sätt.

En förvaltningsmyndighet lyder under regeringen som styr myndigheten genom bl.a. normgivning, regleringsbrev och anslag. Det är enklare för regeringen att följa upp och styra den verksamhet som hör till myndighetsutövningen om denna bedrivs inom ramen för en myndighet och ansvara för att verksamheten bedrivs enligt budgetlagens regler.

Samla all ledarhundsverksamhet hos en myndighet

Ledarhundsverksamheten består, förutom av myndighetsutövning, av en rad andra uppgifter, såsom att informera om verksamheten, anordna utbildningar, ge individuellt stöd, köpa in utrustning och tillhandahålla veterinärvård. Myndigheten för delaktighet upphandlar såväl ledarhundar som leverantörernas ansvar för samträning och transport av ledarhundarna till blivande hundförare.

Ett samlat ansvar för all ledarhundsverksamhet förenklar för dem som tilldelats en ledarhund. Det är också en fördel att samma myndighet som prövar ansökningar och tilldelar ledarhundar också ansvarar för information, inköp av ledarhundsutrustning, utbildningar och veterinärvård. Även uppgifter som inte innebär myndighetsutövning bör därför föras över till den myndighet som ska ansvara för myndighetsutövningen. *Synskadades Riksförbund* anser att förbundets helhetsperspektiv inte finns någon annanstans och att förbundet även har goda förutsättningar att skapa bra former för samråd och dialog för ett ökat medinflytande. Förbundet anser även att trovärdigheten för myndighetsutövningen bygger på hur verksamheten är organiserad, att verksamheten är transparent samt att personalen har rätt kompetens för att bedriva myndighetsutövning och verksamhetens övriga delar på ett bra sätt. *Svenska Brukshundklubben* anser att ansvaret ska ligga hos den aktör som har den unika helhetsbilden och som kan ge bäst hjälp och trygghet för den synskadade. *Svenska Kennelklubben* anser att Synskadades Riksförbund under lång tid har byggt upp en fungerande verksamhet som gett dem unik expertis och kunskap. Att Synskadades Riksförbund är en oberoende intresseorganisation med den synskadades intresse helt i fokus är enligt Svenska Kennelklubben en stor tillgång. Regeringen anser dock att även den myndighet som ska ansvara för ledarhundsverksamheten kommer att kunna ha ett helhetsperspektiv och ha den expertis och kunskap som verksamheten kräver. Myndigheten kommer att inrätta former för samråd med såväl ledarhundsförare och intresseorganisationer som exempelvis regionernas synverksamheter. Vad gäller verksamhetens transparens anser regeringen att denna kommer att öka med en myndighet som ansvarar för verksamheten. Myndigheten kommer också att kunna säkerställa kompetensen genom såväl verksamhetsövergång av befintlig personal som upphandling av vissa tjänster.

Sammanfattningsvis anser regeringen att det samlade ansvaret för ledarhundsverksamheten bör föras över från Synskadades Riksförbund till den förvaltningsmyndighet som regeringen bestämmer.

5.3 Ledarhundsverksamheten bör föras över till Myndigheten för delaktighet

Regeringens bedömning: Ledarhundsverksamheten bör föras över till Myndigheten för delaktighet.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot bedömningen, däribland *Myndigheten för delaktighet*. Flera remissinstanser delar inte bedömningen, däribland *Förbundet Sveriges Dövblinda*, *Riksorganisationen Unga med Synned-sättning*, *Föreningen Sveriges ledarhundsförare* och *Synskadades Riksförbund*. Föreningen Sveriges ledarhundsförare anser att bedömningen inte föregåtts av någon grundlig utredning av vilken förvaltningsmyndighet som är bäst lämpad att ansvara för ledarhundsverksamheten. Synskadades Riksförbund anser att Myndigheten för delaktighet är en kunskapsmyndighet som saknar erfarenhet av myndighetsutövning. Om Myndigheten för delaktighet får ansvar för hela ledarhundsverksamheten, riskerar det enligt förbundet att ta fokus från myndighetens viktiga grunduppdrag.

Skälen för regeringens bedömning: Myndigheten för delaktighet har sedan 2014 ansvaret för upphandlingen av ledarhundar. Myndigheten, som vidare har haft i uppdrag att göra en konsekvensanalys av ett överfört ansvar för ledarhundsverksamheten, redovisade sitt uppdrag i rapporten *Konsekvensanalys av ett förändrat ansvar för verksamheten med ledarhundar (S2018/01254)*. I rapporten redovisas de praktiska konsekvenser som en överflyttning medför samt konsekvenserna för den som disponerar en ledarhund. Av rapporten framgår att myndigheten i arbetet med en reviderad process för ledarhundsverksamheten kommer att involvera ledarhundsförarna. Sammanfattningsvis har Myndigheten för delaktighet under flera år vidtagit en rad konkreta åtgärder för att förbereda en överföring av ledarhundsverksamheten. Regeringen delar därför inte *Föreningen Sveriges ledarhundsförares* uppfattning att frågan om vilken myndighet som är bäst lämpad inte utretts tillräckligt.

Som *Myndigheten för delaktighet* framhåller i sitt remissvar har myndigheten sedan 2018 arbetat med flera förberedande åtgärder med målet att säkerställa en så sömlös och friktionsfri övergång av ledarhundsverksamheten som möjligt. Vidare lyfter myndigheten fram möjligheten till kompetensöverföring genom verksamhetsövergång av befintlig personal hos Synskadades Riksförbund och att myndigheten även i övrigt ska säkerställa att det kommer att finnas tillräcklig kunskap om ledarhundsverksamheten genom att utveckla olika samrådsförfaranden med berörda aktörer och intressenter samt genom arvoderad eller upphandlad kompetens. Inom myndigheten finns även ett funktionshindersråd som ska bidra med kunskap även för ledarhundsverksamheten. Synskadades Riksförbund har ett brukarråd. I rådet ingår företrädare för Föreningen Sveriges ledarhundsförare och ledarhundsförare. Myndigheten för delaktighet har för avsikt att inrätta ett brukarråd. Regeringen bedömer därmed att Myndigheten för delaktighet är den mest lämpade myndigheten för att ta över ansvaret för ledarhundsverksamheten från Synskadades Riksförbund. På så sätt samlas ledarhundsverksamheten hos

en och samma myndighet. Regeringen delar inte *Synskadades Riksförbunds* bedömning att ett ansvar för ledarhundsverksamheten skulle riskera att ta fokus från myndighetens viktiga grunduppdrag. Regeringen kan konstatera att myndigheten kommer att ha kvar sitt grunduppdrag och utöver detta tillföras medel för att hantera ledarhundsverksamheten.

5.4 En ny lag ska införas

Regeringens förslag: En ny lag ska införas som reglerar myndighetsutövningen i ledarhundsverksamheten.

I lagen ska en upplysningsbestämmelse införas om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter och intyg som ska ges in i samband med en ansökan om dispositionsrätt till ledarhund och om hälsokontroller och veterinärvård för ledarhundar.

Regeringens bedömning: Beslutsmyndighetens ärendehantering bör ske i enlighet med de allmänna bestämmelser som gäller för en statlig myndighets ärendehandläggning. Om ytterligare föreskrifter behövs om annat än om vilka uppgifter och intyg som ska ges in i samband med en ansökan om dispositionsrätt till ledarhund eller om hälsokontroller och veterinärvård för ledarhundar, bör sådana kunna meddelas med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer i sak med regeringens. I promemorian föreslås inte någon upplysningsbestämmelse om möjligheten för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vilka uppgifter och intyg som ska ges in i samband med en ansökan om dispositionsrätt till ledarhund, och hälsokontroller och veterinärvård för ledarhundar.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget eller bedömningen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Myndighetsutövningen i ledarhundsverksamheten ska regleras i en ny lag

Myndighetsutövningen i ledarhundsverksamheten regleras i dag i lagen om överlämnande av vissa förvaltningsuppgifter till den ideella föreningen Synskadades Riksförbund. Utgångspunkten för den nya regleringen är att myndighetsutövningen ska föras över till en förvaltningsmyndighet, men att förutsättningarna för att disponera en ledarhund inte ska ändras i sak.

Vad gäller frågan om huruvida en ny reglering bör ske genom lag eller förordning gör regeringen följande bedömning. Av 8 kap. 2 § RF följer att bl.a. offentligrättsliga föreskrifter som är betungande för enskilda ska meddelas genom lag. Det avser föreskrifter om förhållandet mellan enskilda och det allmänna som gäller skyldigheter för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden. Föreskrifter om förhållandet mellan enskilda och det allmänna som är gynnande för den enskilde eller framstår som neutrala kan med stöd av 8 kap. 7 § RF meddelas genom förordning. Det finns inget hinder mot att en reglering

som till sin helhet är gynnande för enskilda innehåller villkor som isolerade skulle kunna anses vara betungande, t.ex. återbetalningskyldighet för felaktigt uppburna bidrag (jfr NJA 1984 s. 648).

Eftersom ledarhundsverksamheten syftar till att ge personer med synnedsättning en kostnadsfri möjlighet att efter ansökan till en myndighet få disponera en ledarhund får regleringen anses vara gynnande för den enskilde. Den omständigheten att det ställs vissa krav på den som vill få rätt att disponera en ledarhund, t.ex. krav på viss synnedsättning, förmåga att ge ledarhunden omsorg och krav på regelbundna utbildningsinsatser och på veterinärvård samt att dispositionsrätten under vissa omständigheter kan återkallas föranleder ingen annan bedömning. Av det skälet skulle en ny reglering av ledarhundsverksamheten i och för sig kunna införas genom förordning i stället för genom lag. Att regeringen får meddela föreskrifter i ett visst ämne hindrar dock inte att riksdagen meddelar föreskrifter i samma ämne (8 kap. 8 § RF).

Vid avvägningen av vilken föreskriftsform som ska väljas bör det beaktas att den nuvarande ledarhundsverksamheten är reglerad i lag. Enligt 8 kap. 18 § RF får en lag inte ändras eller upphävas på annat sätt än genom lag. Det innebär att regeringen inte i en förordning kan föreskriva något som står i strid med en lag. Mot denna bakgrund anser regeringen att dispositionsrätten till ledarhund även fortsatt bör regleras genom lag.

Ärendehandläggningen

I 6 § i den nuvarande lagen om överlämnande av vissa förvaltningsuppgifter till den ideella föreningen Synskadades Riksförbund anges vilka av bestämmelserna i förvaltningslagen (2017:900) som ska tillämpas i ärenden enligt den nuvarande lagen. Regeringen anser inte att någon sådan motsvarande bestämmelse behöver föras in i den nya lagen. Beslutsmyndighetens ärendehandläggning ska dock, på motsvarande sätt som för andra myndigheter, ske i enlighet med de allmänna bestämmelser som gäller för en statlig myndighets ärendehandläggning, bl.a. tryckfrihetsförordningen, förvaltningslagen, arkivlagen (1990:782) och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL.

Det kan behövas ytterligare föreskrifter

Det kan komma att finnas ett behov för beslutsmyndigheten att närmare reglera den ledarhundsverksamhet som det föreslås att myndigheten ska ta över. Det kan t.ex. avse frågor om vilka intyg som ska ges in för att bedöma synnedsättning och med vilken regelbundenhet som hunden ska genomgå hälsokontroller hos veterinär. De mer detaljerade bestämmelser som kan komma att behövas bör kunna meddelas med stöd av 8 kap. 7 § RF. Det bör tas in en upplysning om detta i lagen.

I den mån som myndigheten bedömer att närmare föreskrifter behövs i fråga om verkställigheten av bestämmelserna i lagen bedömer regeringen att dessa också bör kunna meddelas med stöd av 8 kap. 7 § RF.

5.5 Ledarhundar ska tillhandahållas genom dispositionsrätt

Regeringens förslag: Personer med synnedsättning ska tillhandahållas ledarhundar genom dispositionsrätt. Med dispositionsrätt avses i den nya lagen en rätt att utan äganderätt få inneha och nyttja en ledarhund.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Tillhandahållande genom dispositionsrätt

Enligt den nuvarande lagen om överlämnande av vissa förvaltningsuppgifter till den ideella föreningen Synskadades Riksförbund kan en person med synnedsättning beviljas en dispositionsrätt till ledarhund om vissa villkor är uppfyllda (se avsnitt 4.2). Dispositionsrätten är en förutsättning för att den som vill ha en ledarhund ska kunna tilldelas en sådan. Systemet med dispositionsrätt säkerställer att hunden får god omsorg och goda levnadsvillkor, tillgång till utbildning och hälsokontroller hos veterinär, vilket krävs för att säkerställa att hunden behåller sin förmåga som ledarhund. Systemet med dispositionsrätt har hittills fungerat huvudsakligen väl och regeringen bedömer därför att samma ordning bör gälla även framöver.

Innebörden av begreppet dispositionsrätt

Begreppet dispositionsrätt har sedan länge använts i ledarhundsverksamheten. I den nuvarande lagen definieras inte begreppet. För att undvika oklarheter finns det enligt regeringens mening skäl att definiera begreppet dispositionsrätt i den nya lagen. Med dispositionsrätt ska i den nya lagen avses en rätt att utan äganderätt få inneha och nyttja en ledarhund. Rätten att inneha och nyttja hunden ger däremot ingen rätt att sälja, skänka bort eller hyra ut hunden. Dispositionsrätten ska vara kostnadsfri.

5.6 Ansökan om dispositionsrätt

Regeringens förslag: En ansökan om dispositionsrätt till ledarhund ska ges in till beslutsmyndigheten. Ansökan ska innehålla de uppgifter som myndigheten behöver för prövning av om villkoren för dispositionsrätt är uppfyllda.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget. *Kustmarkens Hundtjänst AB* anser att ansökningsprocessen måste anpassas för personer med dövblindhet.

Skälen för regeringens förslag

Ansökan

Av 19 § FL framgår att en enskild kan inleda ett ärende hos en myndighet genom en ansökan, anmälan eller annan framställning. Framställningen ska innehålla uppgifter om den enskildes identitet och den information som behövs för att myndigheten ska kunna komma i kontakt med honom eller henne. Det ska framgå av framställningen vad ärendet gäller och vad den enskilde vill att myndigheten ska göra. Det ska också framgå vilka omständigheter som ligger till grund för den enskildes begäran, om det inte är uppenbart obehövt.

Det ställs således inte något krav i förvaltningslagen på att en framställning ska ha en viss form. Den kan alltså göras såväl skriftligen som muntligen.

Mot bakgrund av att den som ansöker om dispositionsrätt till ledarhund har en synnedsättning är det enligt regeringens uppfattning inte lämpligt att i den nya lagen ställa krav på att ansökan ska vara skriftlig. Som *Kustmarkens Hundtjänst AB* uppmärksammar kan ansökningsprocessen även behöva anpassas till personer med dövblindhet.

Ansökan om dispositionsrätt till ledarhund bör innehålla de uppgifter som myndigheten behöver för prövning av om villkoren för dispositionsrätt är uppfyllda. Vilka villkor som ska gälla för att få en dispositionsrätt till ledarhund behandlas i avsnitt 5.7.

Utredningsåtgärder

Vid val av utredningsåtgärder och uppgifter som begärs in måste en avvägning göras mellan individens intresse av integritet och rättssäkerhet och andra intressen som det allmänna har att bevaka. Det är viktigt ur integritetssynpunkt att endast uppgifter som verkligen behövs för bedömningarna och för att uppnå ändamålen begärs in och att utredningsåtgärderna anpassas därefter. Exempel på uppgifter och handlingar som beslutsmyndigheten kan behöva få in för att bedöma en ansökan om dispositionsrätt till ledarhund kan vara medicinska underlag som styrker att den sökande har en synnedsättning som innebär avsaknad av ledsyn och att sökanden har behov av och kan använda en ledarhund som förflyttningshjälpmedel.

5.7 Villkor för att beviljas en dispositionsrätt till ledarhund

Regeringens förslag: En ansökan om dispositionsrätt till ledarhund ska beviljas av beslutsmyndigheten tills vidare om sökanden

- är minst 18 år,
- är bosatt i Sverige,
- har en synnedsättning som innebär avsaknad av ledsyn,
- har behov av och kan använda ledarhund som förflyttningshjälpmedel, och
- kan ge hunden god omsorg och goda levnadsvillkor.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget. *Dogs in service and aid, Förbundet Sveriges Dövblinda* och *Riksorganisationen Unga med Synnedsättning* motsätter sig 18-årsgränsen. *29 privatpersoner* ifrågasätter kravet på att sökanden ska vara bosatt i Sverige. Förbundet Sveriges Dövblinda invänder mot promemorians definition av begreppet avsaknad av ledsyn. *Socialstyrelsen* uppger att myndigheten inte definierar begreppet avsaknad av ledsyn på det sätt som anges i promemorian, dvs. som att personen har en svår synnedsättning med mycket små synrester, vilket gör att personen är funktionellt blind i orienteringssituationen (WHO:s klassificering för internationell rapportering samt Socialstyrelsens Internationell klassifikation av funktionstillstånd ICF 2b2102. 1 Synkvalitet tredje nivån). Förbundet Sveriges Dövblinda och Socialstyrelsen anser att även personer med dövblindhet ska kunna tilldelas en dispositionsrätt till ledarhund.

Skälen för regeringens förslag

Åldersgräns på 18 år

Enligt den nuvarande lagen krävs att sökanden är minst 18 år för att kunna beviljas en dispositionsrätt till ledarhund. Flera remissinstanser, däribland *Riksorganisationen Unga med Synnedsättning*, motsätter sig 18-årsgränsen. Regeringen anser att det måste ställas höga krav på den som ska få en dispositionsrätt till en ledarhund för att hunden ska garanteras en god omsorg och goda levnadsvillkor. Regeringen föreslår nedan även ett villkor för dispositionsrätt som innebär att det är sökanden själv som ska kunna ge hunden en god omsorg och goda levnadsvillkor. Det innebär att t.ex. föräldrars förmåga att hjälpa sitt barn inte kan vägas in vid bedömningen. Det krävs även en viss mognad för att förstå vad en hund behöver och förmåga att kunna ansvara för att hunden får vad den behöver kontinuerligt. Visserligen gör individuella skillnader att det är svårt att exakt avgöra när en sådan mognad uppstår. Har sökanden uppnått 18 års ålder kan det emellertid förväntas att sökanden har förmåga att ta det ansvar som krävs för att ta hand om och träna ledarhunden. Regeringen anser därför att åldersgränsen om 18 år för att beviljas en dispositionsrätt till ledarhund bör fortsätta gälla tills vidare. För att belysa frågan ytterligare avser dock regeringen att ge Myndigheten för delaktighet i uppdrag att analysera nuvarande åldersgräns, samt se över fördelar och eventuella konsekvenser med en sänkt sådan. Åldersgränsen på 18 år för att beviljas en dispositionsrätt hindrar däremot inte att en ansökan görs innan sökanden har fyllt 18 år.

Bosättning i Sverige

Enligt nuvarande lag krävs det att sökanden ska vara bosatt i Sverige. De *29 privatpersonerna* framhåller att även personer som disponerar en ledarhund studerar och arbetar utomlands. De ifrågasätter därför om bosättningskravet är förenligt med EU-rättens princip om rätten till fri rörlighet.

Vid prövningen av om sökanden kan anses vara bosatt i Sverige ska myndigheten göra en självständig bedömning och väga in flera omständigheter, exempelvis om personen är folkbokförd i Sverige, men också om sökanden t.ex. arbetar eller studerar här. Det innebär enligt regeringens

uppfattning att varken studier eller arbete utomlands under begränsade perioder i sig behöver innebära att en person inte längre kan anses vara bosatt i Sverige i lagstiftningens mening.

Regeringen anser att bosättningskravet är motiverat och proportionerligt med hänsyn till att ledarhundarna är statens egendom och att det är viktigt att staten kan råda över sin egendom och ha kontroll över ledarhundarna. Som ägare har staten också rättsliga förpliktelser enligt bl.a. djurskyddslagen och lagen om tillsyn över hundar och katter som medför att staten måste kunna förhindra att ledarhundarna far illa eller orsakar skador (se avsnitt 4.3 och 4.4). Vidare har staten ett intresse av att ledarhunden behåller sin funktionsförmåga över tid vilket regeringen bedömer vara enklare om hunden befinner sig i Sverige.

Ett annat skäl för bosättningskravet är att sökanden ska kunna genomgå utbildning tillsammans med hunden och för att beslutsmyndigheten ska kunna ha kontinuerlig kontakt med såväl hund som förare. Det är också viktigt att hunden kan få behövlig veterinärvård.

Regeringen anser sammantaget att bosättningskravet även fortsättningsvis bör gälla.

Synnedsättning som innebär avsaknad av ledsyn

Enligt den nuvarande lagen ska sökanden ha en synskada som innebär avsaknad av ledsyn.

I promemorian anges att enligt Världshälsoorganisationen (WHO) och Socialstyrelsen definieras avsaknad av ledsyn som att personen har en svår synnedsättning med mycket små synrester, vilket gör att personen är funktionellt blind i orienteringssituationen (WHO:s klassificering för internationell rapportering samt Socialstyrelsens Internationell klassifikation av funktionstillstånd ICF 2b2102. 1 Synkvalitet tredje nivån). I promemorian görs bedömningen att begreppet avsaknad av ledsyn bör definieras på samma sätt som enligt WHO och Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen uppger att myndigheten inte har någon definition av begreppet avsaknad av ledsyn, men att vägledning finns i Internationell statistisk klassifikation av sjukdomar och relaterade hälsoproblem (ICD-10-SE) ICD-kod H54 Synnedsättning inklusive blindhet (i ett öga eller båda ögonen) där det anges en klassifikation av svårighetsgraden av synnedsättning som är rekommenderad av bl.a. WHO.

Regeringen anser att det saknas skäl för att ställa några andra krav på synnedsättningens omfattning hos den sökande i den nya lagen. Kravet på avsaknad av ledsyn bör därför fortsatt gälla. Det innebär att det med avsaknad av ledsyn ska förstås att en person inte med synens hjälp kan orientera sig på en främmande plats (prop. 2004/05:84 s. 26).

Socialstyrelsen och *Förbundet Sveriges Dövblinda* anser att även personer med dövblindhet, dvs. personer med i varierande grad nedsatt syn och hörsel, ska kunna tilldelas en dispositionsrätt till ledarhund. Regeringen kan konstatera att även en person med dövblindhet redan enligt nuvarande lag kan tilldelas en dispositionsrätt förutsatt att personen saknar ledsyn och att övriga kriterier för tilldelning av ledarhund är uppfyllda. Samma möjlighet kommer att finnas även med den nya lagen. Regeringen bedömer dock, till skillnad mot Socialstyrelsen och Förbundet Sveriges

Dövblinda, att en person med dövblindhet som har ledsyn inte ska kunna tilldelas dispositionsrätt till ledarhund.

Skälet för det är att en ledarhund är tränad för att kunna kompensera för hundförarens synnedsättning i orientering i olika miljöer. Hunden är primärt tränad för att kunna väja för hinder och markera trappor, kanter och andra hinder. För att en ledarhund ska kunna användas för det som den utbildats för är det centralt att den får leda sin förare vid orientering. Om föraren exempelvis på grund av egna synrester börjar styra hunden, kommer hunden att förlora sin kompetens. Regeringen anser därför att kravet på en synnedsättning i form av avsaknad av ledsyn ska gälla även för personer med dövblindhet.

Behov av ledarhund och förmåga att använda ledarhund som förflyttningshjälpmedel

Den sökande ska enligt nuvarande lag behöva ledarhunden som förflyttningshjälpmedel och kunna använda ledarhunden för det ändamålet. Enligt förarbetena till nuvarande lag inbegrips i dessa kriterier att sökanden ska ha förmåga att aktivt använda ledarhunden som ett förflyttningshjälpmedel, vilket innebär att sökanden ska kunna orientera sig med vit käpp (jfr prop. 2004/05:84 s. 26). Att både behöva och kunna använda en ledarhund får anses centralt för att sökanden ska beviljas dispositionsrätt. Regeringen bedömer därför att de villkoren är lämpliga att ha kvar även fortsättningsvis. Ett underlag för bedömningen av sökandens behov av ledarhund och förmåga att använda ledarhund som förflyttningssmedel bör tillhandahållas av en synpedagog eller anpassningslärare vid en syncentral.

God omsorg och goda levnadsvillkor

Staten har i egenskap av ägare av ledarhunden ett ansvar för den enligt djurskyddslagen och lagen om tillsyn över hundar och katter. Staten bör således säkerställa att en person med dispositionsrätt till en ledarhund kan ge hunden en god omvårdnad. Staten har dock ingen fysisk rådighet över hunden. Det sätt på vilket staten som ägare till ledarhunden kan uppfylla sina skyldigheter enligt dessa lagar är att genom föreskrifter dels så långt det är möjligt förebygga att ledarhunden kan fara illa, dels ställa krav på den som disponerar hunden. Enligt regeringens uppfattning finns det därför fog för att ställa krav som säkerställer ledarhundens välmående under hela den tid som ledarhunden disponeras. Av förarbetena till nuvarande lag (prop. 2004/05:84 s. 16) framgår att sökanden själv ska ha förmåga att ge hunden god omsorg och goda levnadsvillkor, vilket innebär att ge hunden foder, rastning och löpande skötsel i den omfattning hunden behöver. Dessa krav anser regeringen fortsatt ska gälla.

Den som disponerar en ledarhund är därutöver, i egenskap av att han eller hon innehar och förfogar över hunden, ansvarig för att bestämmelserna i djurskyddslagen följs. Det innebär bl.a. att djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö, ska ges tillräcklig tillsyn och ges tillräckligt med foder och vatten som är av god kvalitet (se avsnitt 4.3.3). Om den som disponerar en ledarhund brister i bl.a. dessa avseenden, kan det leda till ett ingripande från länsstyrelsen i form av omhändertagande av hunden, ett föreläggande eller ett förbud att ha hand om djur (se avsnitt 4.3.4).

Slopat krav på stabil social situation

Den nuvarande lagen innehåller ett krav på att den som ska beviljas ledarhund har en stabil social situation. Eftersom ledarhundens behov ska tillgodoses genom kravet på att sökanden ska ha förmågan att ge hunden god omsorg och goda levnadsvillkor bedömer regeringen, till skillnad från vad som gäller enligt nuvarande lag, att det inte finns något behov av att ställa uttryckliga krav på att sökanden även ska ha en stabil social situation.

Dispositionsrätten gäller tills vidare

Den som beviljats dispositionsrätt och tilldelats en ledarhund behöver i normalfallet disponera ledarhunden under en lång tid. Regeringen anser därför att det är en trygghet för den som beviljats dispositionsrätt att den kvarstår så länge villkoren är uppfyllda. Regeringen anser därför att det i den nya lagen bör anges att ett beslut om dispositionsrätt gäller tills vidare.

5.8 Tilldelning av ledarhund inom skälig tid

Regeringens förslag: Den som har beviljats dispositionsrätt till ledarhund ska tilldelas en ledarhund inom skälig tid.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget. *Kustmarkens Hundtjänst AB* anser att den som beviljats dispositionsrätt till ledarhund ska tilldelas en hund inom sex månader. *Riksorganisationen Unga med Synnedsättning* anser att begreppet skälig tid behöver förtydligas.

Skälen för regeringens förslag: Enligt den nuvarande lagen ska den som har fått en dispositionsrätt till en ledarhund genom ett särskilt beslut tilldelas en ledarhund inom rimlig tid.

Beslutsmyndigheten bör även fortsättningsvis ansvara för att tilldela den som beviljats dispositionsrätt till ledarhund en viss ledarhund. Ett beslut om tilldelning av ledarhund bör därefter fattas inom skälig tid. Uttrycket skälig tid får enligt regeringens mening anses vara mer vedertaget än rimlig tid. Någon ändring i sak är dock inte avsedd.

Regeringen konstaterar att faktorer som kan påverka hur lång tid det tar innan tilldelningen sker t.ex. är hur många som har beviljats dispositionsrätt till ledarhund men ännu inte tilldelats en hund och hur många ledarhundar som finns tillgängliga. En ytterligare faktor som kan påverka väntetiden för att få en ledarhund tilldelad är att de ledarhundar som finns tillgängliga behöver provas ut tillsammans med dispositionsrättshavaren. Utprovningsen, som ska vara ändamålsenlig, sker för att den som har beviljats en dispositionsrätt ska tilldelas en lämplig hund. Det är viktigt att det finns en transparens kring processen så att den som får vänta på en ledarhund har kännedom om enligt vilka kriterier hundarna fördelas. En dispositionsrättshavare kan därmed få vänta på att en passande hund blir tillgänglig. Mot bakgrund av att det är flera faktorer som påverkar när en tilldelning kan ske anser regeringen, i motsats till *Kustmarkens Hundtjänst AB*, att det inte är lämpligt att i lagen ange en bestämd tid inom vilken sökanden alltid ska tilldelas en ledarhund. Av samma skäl är det inte heller

lämpligt att, som *Riksorganisationen Unga med synnedsättning* önskar, närmare specificera vad som avses med uttrycket skäligen tid. Vad som är skäligen tid får avgöras i varje enskilt fall.

5.9 Krav på utbildning och veterinärvård

Regeringens förslag: Den som har tilldelats en ledarhund ska under den tid som hunden disponeras genomgå fortlöpande utbildning tillsammans med hunden samt ansvara för att hunden får den veterinärvård som behövs enligt djurskyddslagen och genomgår regelbundna hälsokontroller hos veterinär.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget. *Sveriges lantbruksuniversitet* framför synpunkter på innehållet i utbildningen och på vad hälsokontrollerna bör innefatta. Även *Astma- och Allergiförbundet* har synpunkter på utbildningsinnehållet.

Skälen för regeringens förslag

Utbildningskravet

För att hunden ska kunna fungera som ledarhund behöver den tränas och utbildas fortlöpande. Även dispositionsrättshavare som har en ledarhund sedan tidigare behöver fortlöpande utbildas och tränas för att få tillräckliga kunskaper och för att kunna utvecklas tillsammans med ledarhunden. Det är också viktigt att tidigt kunna fånga upp eventuella problem som uppstår så att hunden kan fungera som ledarhund under den tid som den förväntas arbeta som ledarhund. Mot den bakgrunden anser regeringen att utbildningskravet för ledarhundar och dispositionsrättshavare ska föras över oförändrat till den nya lagen. Utbildningarna ska även fortsättningsvis vara kostnadsfria för den som disponerar en ledarhund.

Sveriges lantbruksuniversitet anser att utbildningen bör inkludera hundars hälsa, beteende, välfärd och djurskydd. *Astma- och Allergiförbundet* anser att utbildningen ska ge kunskap om pälsdjursallergi. Regeringen anser att utbildningens närmare innehåll och omfattning bör utformas av den myndighet som ansvarar för ledarhundsverksamheten och inte närmare regleras i lag.

Veterinärvård och hälsokontroller

För att ledarhunden ska må bra måste hundens behov av veterinärvård tillgodoses. En sådan skyldighet åvilar också den som håller djur enligt 4 kap. 1 § DL. Ansvar för att ett djur behandlas väl åligger såväl ägare som den som har djuret i sin vård. Staten har inte den fysiska rådigheten över ledarhunden och kan endast ta ansvar för ledarhunden genom föreskrifter och på så sätt se till att ledarhunden får den vård den behöver och försöka förebygga att hunden får illa.

Den som tilldelats en ledarhund ansvarar för att hunden får den veterinärvård som behövs enligt djurskyddslagen. Dessutom ska hälsokontroller

hos veterinär ske med jämna mellanrum oavsett om dispositionsrättshavaren bedömer att hunden behöver veterinärvård eller inte. Hälsokontroller används också som ett hjälpmedel för staten att få kunskap om att ledarhunden mår bra och behåller sin funktion som ledarhund. Att sådana kontroller ska ske följer inte av kraven i djurskyddslagen. Regeringen bedömer därför att ett sådant krav på kontroller behöver finnas i den nya lagen. Veterinärvård och hälsokontroller hos veterinär ska även fortsättningsvis vara kostnadsfria för den som disponerar en ledarhund.

Sveriges lantbruksuniversitet anser att hälsokontrollerna bör omfatta både hundens fysiska och psykiska hälsa, och innefatta en helhetsbedömning av hur arbetet som ledarhund påverkar hunden. Bedömningen av hundens hälsa och välfärd bör därför omfatta undersökning av veterinär och etolog eller motsvarande expert inom hundars beteende. Regeringen anser, på samma sätt som i fråga om utbildningskravet, att de närmare formerna för och omfattningen av hälsokontrollerna inte bör regleras i lag utan i stället av den myndighet som ansvarar för ledarhundsverksamheten.

Vikten av försäkringskydd

Enligt 19 § lagen om tillsyn över hundar och katter har ägare och innehavare av hund ett strikt skadeståndsansvar mot allmänheten. Den som beviljats dispositionsrätt och tilldelats en ledarhund är tillsammans med staten, som äger hunden, därför solidariskt och strikt skadeståndsansvariga för de skador som ledarhunden kan orsaka. För att minska risken för att dispositionsrättshavaren eller staten ska behöva betala skadestånd kan dispositionsrättshavaren teckna en försäkring. En ansvarsförsäkring för hund kan vanligtvis inte tecknas som en separat försäkring, men ingår allt som oftast i en hemförsäkrings ansvarsskadeskydd. Det är dock inte möjligt för beslutsmyndigheten att ställa krav på att en dispositionsrättshavare tecknar en försäkring.

5.10 Återkallelse av dispositionsrätt och återtagande av ledarhund

Regeringens förslag: Beslutsmyndigheten får förelägga den som beviljats dispositionsrätt till ledarhund att, inom viss tid, uppfylla villkoren för dispositionsrätt, med undantag för åldersvillkoret, eller kraven på utbildning, veterinärvård och regelbundna hälsokontroller av hunden. I föreläggandet ska det anges att dispositionsrätten kan återkallas om föreläggandet inte följs.

Beslutsmyndigheten får återkalla en beviljad dispositionsrätt om den som har beviljats dispositionsrätten, på ett sätt som inte är tillfälligt eller oväsentligt inte längre uppfyller villkoren för dispositionsrätt eller kraven på utbildning, veterinärvård och regelbundna hälsokontroller av hunden. Om det saknas förutsättningar för att uppfylla villkoren eller kraven, får beslutsmyndigheten återkalla dispositionsrätten även utan att ett föreläggande har meddelats.

Om beslutsmyndigheten återkallar dispositionsrätten, ska myndigheten samtidigt besluta att ledarhunden ska återlämnas och vid vilken tidpunkt det senast ska ske. Beslutsmyndigheten får återta en ledarhund

som inte längre är tjänstduglig utan att dispositionsrätten till ledarhund återkallas.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Promemorian föreslår inte att en återkallelse av dispositionsrätt som huvudregel ska föregås av ett föreläggande.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget. *Myndigheten för delaktighet* anser att det bör övervägas om det ska införas en skyldighet för ledarhundsförare att anmäla ändrade förhållanden till beslutsmyndigheten.

Skälen för regeringens förslag

Återkallelse av ett gynnande beslut

Ett beslut som till sin karaktär är gynnande för någon enskild part får ändras till den enskildes nackdel endast under vissa förutsättningar. Enligt 37 § andra stycket FL får sådana beslut bara ändras om det framgår av beslutet eller de föreskrifter som det har grundats på att beslutet under vissa förutsättningar får återkallas, tvingande säkerhetsskäl kräver att beslutet ändras omedelbart eller felaktigheten beror på att parten har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.

För att beslutsmyndigheten för ledarhundsvksamheten ska kunna återkalla en beviljad dispositionsrätt, utan att det rör sig om tvingande säkerhetsskäl eller vilseledande uppgifter, krävs således ett s.k. återkallelseförbehåll, dvs. att det i den nya lagen föreskrivs under vilka förutsättningar ett sådant beslut får återkallas.

Grunder för återkallelse

Enligt den nu gällande lagen om överlämnande av vissa förvaltningsuppgifter till den ideella föreningen Synskadades Riksförbund ska dispositionsrätten till ledarhund återkallas om den som tilldelats ledarhunden inte längre uppfyller de villkor som ställs för att få dispositionsrätt eller kraven på att genomgå utbildning med hunden och se till att hunden får behövlig veterinärvård. Bristerna ska inte vara tillfälliga eller obetydliga. Regeringen bedömer att dessa bestämmelser i huvudsak ska föras över till den nya lagen.

En dispositionsrätt till ledarhund bör fortsatt kunna återkallas om dispositionsrättshavaren inte längre uppfyller de föreslagna villkoren för dispositionsrätt eller kraven på fortlöpande utbildning eller kravet på att se till att ledarhunden får behövlig veterinärvård och genomgår hälsokontroller. Regeringen anser dock att bristande uppfyllelse av åldersvillkoret inte bör vara en grund för återkallelse av dispositionsrätten, eftersom den som en gång konstaterats uppfylla åldersvillkoret inte kommer att kunna brista i uppfyllelsen av det villkoret vid en senare tidpunkt. Regeringen anser att tillfälliga eller oväsentliga brister i uppfyllandet av de ovan angivna villkoren eller kraven inte bör leda till att dispositionsrätten återkallas.

Vad som är tillfälligt eller oväsentligt måste avgöras i varje enskilt fall. Ett exempel kan vara att den som tilldelats en ledarhund blir tillfälligt sjuk. Då behöver hänsyn tas till om någon annan kan hjälpa till med hundens skötsel. Inte heller enstaka förseelser, som inte påverkar ledarhundens

hälsa eller förmåga att fungera som ledarhund, bör leda till att dispositionsrätten återkallas. Som exempel kan nämnas att den som tilldelats en ledarhund uteblir någon enstaka gång från en inplanerad utbildning eller ett veterinärbesök.

Föreläggande är huvudregel innan dispositionsrätten återkallas

Om beslutsmyndigheten överväger att återkalla dispositionsrätten, ska proportionalitetsprincipen vara vägledande för de åtgärder som beslutsmyndigheten vidtar. I nuvarande lag finns inte något alternativ till återkallande av dispositionsrätten om den som beviljats en dispositionsrätt inte längre uppfyller villkoren för att beviljas en sådan, eller inte längre uppfyller kraven på att fortlöpande genomgå utbildning eller se till att ledarhunden får behövlig veterinärvård.

Den enskilde har förvisso fått en förmån i form av dispositionsrätt till ledarhund som är ett avancerat hjälpmedel som kräver särskild omvårdnad eftersom det är ett levande djur. Ur djurskyddssynpunkt är det också viktigt för staten att se till att ledarhundar har goda levnadsförhållanden och att möjlighet finns att kunna ingripa för att hunden inte ska fara illa. Staten har också ett ekonomiskt intresse av att hunden behåller sin funktionsförmåga under den tid den förväntas kunna arbeta som ledarhund. Samtidigt innebär en tillämpning av proportionalitetsprincipen att en ingripande åtgärd ska vara ämnad att tillgodose det åsyftade ändamålet, vara nödvändig för att uppnå detta ändamål och medföra fördelar som står i rimlig proportion till den skada som åtgärden förorsakar. Det ska alltså finnas en balans mellan mål och medel (se prop. 2016/17:180 s. 61).

En återkallelse av dispositionsrätt till ledarhund och ett återtagande av en ledarhund kan innebära en betydande begränsning i livsföringen för den som har en synnedsättning. Mot den bakgrunden anser regeringen att beslutsmyndigheten nogga bör överväga möjligheten att vidta mindre ingripande åtgärder innan dispositionsrätten återkallas. Beslutsmyndigheten bör därför i den nya lagen ges en uttrycklig skyldighet att som huvudregel först förelägga den som beviljats dispositionsrätt att, inom en viss tid, uppfylla villkoren för dispositionsrätt eller kraven på utbildning, veterinärvård och regelbundna hälsokontroller av hunden. I föreläggandet bör det anges att dispositionsrätten kan återkallas om föreläggandet inte följs.

En förutsättning för att beslutsmyndigheten ska meddela ett föreläggande bör vara att myndigheten bedömer att bristerna kan åtgärdas genom ett sådant. Exempel på en brist som kan åtgärdas genom föreläggande kan vara att ledarhunden är överviktig och behöver träning och ändrad mathållning. Ett exempel på en situation då ett beslut om återkallande av dispositionsrätt inte torde behöva föregås av ett föreläggande är om länsstyrelsen enligt 9 kap. 1 § DL har förbjudit den som disponerar en ledarhund att ha hand om hund (djurförbud). Regeringen bedömer att den föreslagna ordningen både tillgodoser och är nödvändig för att säkerställa djurskyddet för ledarhundar och se till att ledarhundarna är funktionsdugliga så länge som möjligt. Åtgärderna bedöms också vara proportionerliga då några mindre ingripande åtgärder inte bedöms kunna uppfylla de angivna syftena.

Beslut om återlämnande

För att säkerställa att en ledarhund återlämnas efter det att beslutsmyndigheten återkallat dispositionsrätten anser regeringen att det även i den nya lagen bör anges att beslutsmyndigheten, i samband med beslutet om återkallelse, ska besluta att ledarhunden ska återlämnas. I beslutet bör det även anges när hunden senast ska återlämnas.

Ingen skyldighet att anmäla ändrade förhållanden

Regeringen har, med beaktande av vad *Myndigheten för delaktighet* anger, övervägt om det bör införas en skyldighet för ledarhundsförare att anmäla ändrade förhållanden till beslutsmyndigheten, exempelvis att ledarhundsföraren inte längre är bosatt i Sverige. Regeringen bedömer dock att en sådan skyldighet inte är nödvändig. Till exempel torde de krav som ställs på den som tilldelats en ledarhund att delta i utbildning och regelbundna besök hos veterinär ge signaler till myndigheten om ledarhundsförarens uteblir från dessa besök på grund av att han eller hon inte längre är bosatt i Sverige.

Återtagande på grund av bristande tjänstduglighet

Om ledarhunden inte längre är tjänstduglig, t.ex. på grund av ålder eller sjukdom, anser regeringen att det är naturligt att hunden bör kunna återtas av beslutsmyndigheten. En ledarhund som inte längre är tjänstduglig kan inte längre vara det stöd som en person med synskada behöver. Regeringen föreslår därför att det även i den nya lagen införs en bestämmelse om att beslutsmyndigheten i en sådan situation får fatta beslut om att hunden ska återtas. Därefter kan hunden överlåtas enligt de regler som gäller för överlåtelse av statens lösa egendom. Bestämmelser om sådan överlåtelse finns i förordningen (1996:1191) om överlåtelse av statens lösa egendom. Överlåtelsen kan ske till den som disponerat ledarhunden eller till någon annan.

Den omständigheten att en ledarhund återtas på grund av att den inte längre är tjänstduglig har inte sin grund i att innehavaren inte längre uppfyller villkoren för dispositionsrätt till ledarhund. Av det skälet anser regeringen att det även i den nya lagen bör anges att i det fall en ledarhund återtas för att den inte längre är tjänstduglig, ska dispositionsrätten till ledarhund kvarstå för den enskilde. Det innebär att den enskilde då ska tilldelas en ny ledarhund och att det ska ske inom skälig tid.

5.11 Överklagande

Regeringens förslag: Beslut enligt den nya lagen ska få överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I nuvarande lag anges att beslut om att bevilja eller återkalla dispositionsrätt till ledarhund samt tilldelning eller återtagande av ledarhund kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Regeringen anser att överklagandebestämmelsen i den nya lagen bör grundas på de allmänna förvaltningsrättsliga principerna för överklagande av beslut som uttrycks i förvaltningslagen och förvaltningsprocesslagen (1971:291). I de lagarna anges vad som gäller för överklagande av beslut, vem som har rätt att klaga och vilka beslut som får överklagas. Regeringen anser därför att den nya lagens bestämmelse bör utformas på ett mer allmänt sätt och ange att beslut enligt den nya lagen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Enligt nuvarande lag krävs prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten. Regeringen bedömer att det inte finns skäl att frånga denna ordning när det gäller beslut i ärenden enligt den nya lagen om dispositionsrätt till ledarhund. Regeringen anser därför att prövningstillstånd ska krävas för att ett beslut ska tas upp till prövning i kammarrätten.

5.12 Förutsättningarna för att få behandla personuppgifter i ledarhundsverksamheten

Regeringens bedömning: EU:s dataskyddsförordning, lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning utgör tillräcklig reglering för den personuppgiftsbehandling som kan komma att ske i ledarhundsverksamheten. Det behöver således inte införas någon ytterligare reglering om denna behandling.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker eller har inga invändningar mot bedömningen, däribland *Integritetsskyddsmyndigheten*.

Skälen för regeringens bedömning

Personuppgifter som kommer att behandlas med anledning av lagrådsremissens förslag

Regeringen föreslår i denna lagrådsremiss att myndighetsutövningen för ledarhundsverksamheten ska föras över från den ideella föreningen Synskadades Riksförbund till en förvaltningsmyndighet. Myndigheten kommer i sin handläggning genom registrering, insamling och lagring av främst skriftliga uppgifter i ansökningshandlingar huvudsakligen pröva om en ansökan om dispositionsrätt till ledarhund ska beviljas enligt de krav som gäller för dispositionsrätt enligt lagen samt om en tilldelad dispositionsrätt ska återkallas för att kraven inte längre är uppfyllda. Lagrådsremissens förslag innebär att myndigheten kommer att behöva behandla personuppgifter om sökanden t.ex. i form av namn, personnummer och adress. Myndigheten kommer även att behöva behandla uppgifter om sökandens hälsotillstånd, såsom uppgifter om synnedsättning och funktionsförmåga och andra uppgifter om hälsa som kan ha betydelse för sökandens möjlighet att ge en ledarhund god omsorg och goda levnads-

villkor. Även namn och kontaktuppgifter till sökandens ombud eller läkare kan vara nödvändiga att behandla.

Reglering av personuppgiftsbehandlingen

De grundläggande reglerna för all personuppgiftsbehandling inom EU finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), fortsättningsvis kallad EU:s dataskyddsförordning. EU:s dataskyddsförordning ska tillämpas på sådan behandling av personuppgifter som helt eller delvis företas på automatisk väg samt på annan behandling än automatisk av personuppgifter som ingår i eller kommer att ingå i ett register (artikel 2.1). Behandling är ett vidsträckt begrepp och omfattar exempelvis insamling, registrering, lagring, bearbetning eller utlämnande genom överföring (artikel 4.2). Dataskyddet är en del av den grundläggande rättigheten om skydd för den enskildes privatliv.

EU:s dataskyddsförordning kompletteras av lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen) och förordningen (2018:219) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning.

Rättslig grund för personuppgiftsbehandlingen

EU:s dataskyddsförordning utgår från att varje behandling av personuppgifter måste ha en rättslig grund. Den rättsliga grunden för personuppgiftsbehandlingen som statliga och kommunala myndigheter tillämpar är vanligen artikel 6.1 e, dvs. att behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i myndighetsutövning.

Genom lagrådsremissens förslag till ny lag som pekar ut den myndighet som regeringen bestämmer som ansvarig för myndighetsutövningen gällande ledarhundsverksamheten bedömer regeringen att den rättsliga grunden för personuppgiftsbehandlingen i ledarhundsverksamheten också är fastställd i nationell rätt i enlighet med artikel 6.3 i EU:s dataskyddsförordning.

Behandling av känsliga personuppgifter

Behandlingen av vissa uppgiftstyper, t.ex. uppgifter om hälsa, anses som särskilt känslig och omfattas därför av särskilda begränsningar (artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning). Sådana känsliga personuppgifter får bara behandlas om vissa förutsättningar är uppfyllda i enlighet med artikel 9.2.

Känsliga personuppgifter får behandlas med stöd av artikel 9.2 g i EU:s dataskyddsförordning om behandlingen är nödvändig av hänsyn till ett viktigt allmänt intresse, på grundval av unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt, vilket ska stå i proportion till det eftersträfvade syftet, vara förenligt med det väsentliga innehållet i rätten till dataskydd och innehålla bestämmelser om lämpliga och särskilda åtgärder för att säkerställa den registrerades grundläggande rättigheter och intressen.

Enligt 3 kap. 3 § första stycket dataskyddslagen får känsliga personuppgifter behandlas av en myndighet med stöd av artikel 9.2 g i EU:s dataskyddsförordning

1. om uppgifterna har lämnats till myndigheten och behandlingen krävs enligt lag,

2. om behandlingen är nödvändig för handläggningen av ett ärende, eller

3. i annat fall, om behandlingen är nödvändig med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse och inte innebär ett otillbörligt intrång i den registrerades personliga integritet. Vid behandling som sker enbart med stöd av första stycket är det förbjudet att utföra sökningar i syfte att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter.

För att beslutsmyndigheten ska kunna handlägga ärenden gällande dispositionsrätt till ledarhund behöver myndigheten bl.a. bedöma sökandens synsättnings, behov av ledarhund och förmåga att kunna använda hunden som förflyttningshjälpmedel. Även andra uppgifter om sökandens hälsa kan komma att behandlas för att bedöma sökandens förmåga att ge hunden god omsorg och goda levnadsvillkor.

Eftersom beslutsmyndigheten kommer att behöva behandla känsliga personuppgifter inom ramen för sin myndighetsutövning och i samband med handläggning av ärenden gällande dispositionsrätt till ledarhundar bedömer regeringen att myndigheten kommer att ha stöd för behandlingen enligt 3 kap. 3 § första stycket 2 dataskyddslagen.

Proportionalitetsbedömning

Den personuppgiftsbehandling som kan komma att ske inom ramen för beslutsmyndighetens handläggning av ärenden gällande dispositionsrätt till ledarhund syftar till att på vissa villkor ge personer som saknar ledsyn en förmån i form av dispositionsrätt till en ledarhund. Möjligheten att få disponera en ledarhund har en stor betydelse för en individs livskvalitet och främjar förutsättningarna för personer som saknar ledsyn att leva och vara delaktiga i samhället på jämlika villkor och bidrar till att förebygga eller undanröja de olägenheter och hinder som den funktionshindrande miljön medför.

Personuppgiftsbehandlingen kan emellertid innebära en risk för att uppgifterna används för otillåtna ändamål, att de förvanskas, raderas eller sprids vidare. Så kan bli fallet exempelvis vid driftsstörningar eller genom att den som behandlar uppgifterna inom beslutsmyndigheten gör det på ett otillåtet sätt.

EU:s dataskyddsförordning anger bl.a. i artikel 5 ett antal allmänna principer för personuppgiftsbehandlingen, bl.a. om ändamålsbegränsning, lagringsminimering samt integritet och konfidentialitet. Beslutsmyndigheten är därför skyldig att vidta tekniska och organisatoriska åtgärder för att skydda de personuppgifter som behandlas. Dessutom kan den personuppgiftsansvarige fastställa en säkerhetspolicy. Vidare gäller i dag sekretess i ledarhundsverksamheten, 26 kap. 14 § OSL. En motsvarande bestämmelse föreslås gälla för beslutsmyndighetens verksamhet, se avsnitt 5.14.

Utan att behandla den form av personuppgifter som exemplifierats ovan, t.ex. uppgifter om den sökandes synsättnings och hälsotillstånd, bedömer regeringen att det inte är möjligt för beslutsmyndigheten att säkerställa att en ledarhund kan bli ett ändamålsenligt hjälpmedel för en person med synskada, och att hunden kan ges en god omsorg. Vidare är det frivilligt att ansöka om dispositionsrätt till ledarhund, samtidigt som en

ledarhund som används på rätt sätt i likhet med vad som nämnts ovan kan ge människor med viss synsättning en förbättrad livskvalitet. Mot den bakgrunden och med beaktande av dataskyddsförordningens befintliga bestämmelser bedömer regeringen att den personuppgiftsbehandling som kan bli aktuell och det intrång i den personliga integriteten som det kan innebära står i proportion till nyttan med behandlingen av uppgifterna.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis anser regeringen att den behandling av personuppgifter som ledarhundsverksamheten ger upphov till är proportionerlig. Personuppgiftsbehandlingen är vidare förenlig med EU:s dataskyddsförordning och dataskyddslagen. Samma regelverk utgör även en tillräcklig reglering för den personuppgiftsbehandling som kan komma att ske vid den beslutsmyndighet som regeringen bestämmer. Det behöver således inte införas någon ytterligare reglering om denna behandling.

5.13 Sekretess för verksamhet enligt lagen om dispositionsrätt till ledarhund

Regeringens förslag: Sekretess ska gälla i verksamhet enligt lagen om dispositionsrätt till ledarhund för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Sekretessen ska inte gälla beslut i ärenden. För uppgift i en allmän handling ska sekretessen gälla i högst 50 år.

Bilagan till offentlighets- och sekretesslagen som gäller rätten att ta del av handlingar hos privata organ som fått myndighetsuppgifter ska ändras på så sätt att Synskadades Riksförbund tas bort.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Behov av förändrade sekretessbestämmelser

Eftersom myndighetsutövningen när det gäller ledarhundsverksamheten föreslås föras över från Synskadades Riksförbund till en förvaltningsmyndighet behövs en ändring i den sekretessbestämmelse som avser sekretess för Synskadades Riksförbunds ledarhundsverksamhet (26 kap. 14 § OSL). Det behövs även en ändring i bilagan till offentlighets- och sekretesslagen.

Sekretessens räckvidd

En sekretessbestämmels räckvidd bestäms normalt genom att det i bestämmelsen preciseras att sekretessen för de angivna uppgifterna bara gäller i en viss typ av ärenden, i en viss typ av verksamhet eller hos en viss myndighet. Enligt nuvarande bestämmelse i 26 kap. 14 § OSL gäller sekretess hos Synskadades Riksförbund i ärende om tilldelning eller återtagande av dispositionsrätt till ledarhund samt tilldelning eller återtagande av

ledarhund. Synskadades Riksförbunds ledarhundsverksamhet föreslås i sin helhet föras över till en förvaltningsmyndighet. Den myndigheten föreslås bedriva verksamheten med stöd av den nya lag som föreslås i denna lagrådsremiss. En ändrad bestämmelse om den sekretess som ska gälla hos den nya myndigheten bör enligt regeringens mening inte begränsa sekretessen till att endast gälla myndighetens handläggning av ärenden. Regeringen anser därför att sekretessen ska gälla i verksamhet enligt den nya lagen om dispositionsrätt till ledarhund. Det innebär att sekretessen, förutom att omfatta handläggning av ärenden, kommer att omfatta exempelvis utbildningsverksamhet som bedrivs inom ramen för myndighetens ledarhundsverksamhet.

Sekretessens styrka

Den sekretessbestämmelse som för närvarande gäller för Synskadades Riksförbund har ett rakt skaderekvisit. I propositionen till nuvarande lag (prop. 2004/05:84 s. 23) gjordes överväganden om huruvida sekretessen skulle motsvara den som gäller för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som gäller inom hälso- och sjukvården och som avgränsas med ett s.k. omvänt skaderekvisit, dvs. presumtionen är att uppgifterna omfattas av sekretess. I propositionen bedömdes att de uppgifter om enskilds hälsotillstånd som kan finnas i ett ärende om ledarhund allmänt sett inte alls är lika omfattande som inom hälso- och sjukvården. En annan skillnad som angavs var att uppgifter inom hälso- och sjukvården ofta lämnas i en förtroendesituation. Vidare beaktades det att hänsyn måste tas till det insynsintresse som finns bl.a. för andra som ansöker om dispositionsrätt till ledarhund. Dessutom vägdes det in att handläggningen av ärenden om ledarhund, till skillnad från vad som vanligen gäller inom hälso- och sjukvården, är myndighetsutövning. Mot denna bakgrund gjorde regeringen bedömningen att sekretessen inte bör vara så omfattande att insynen inskränks onödigt mycket. Vid en avvägning mellan intresset av insyn och intresset av skyddet för den personliga integriteten resulterade regeringens bedömning i att ett rakt skaderekvisit ska gälla, dvs. en presumtion för att uppgifterna är offentliga.

Mot bakgrund av att förhållandena nu är likartade, bortsett från att beslutsmyndigheten inte längre föreslås utreda frågor om huruvida sökanden har en socialt stabil situation, anser regeringen att sekretessbestämmelsen fortsatt bör ha ett rakt skaderekvisit. För uppgifter i verksamhet enligt den nya lagen om dispositionsrätt till ledarhund ska sekretess därför gälla för enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Sekretesstid

Vad gäller sekretessbestämmelser till skydd för enskilds personliga förhållanden är det vanligt förekommande att sekretessen gäller i högst 50 eller 70 år. Enligt nuvarande bestämmelse i 26 kap. 14 § OSL gäller sekretessen i 50 år. Vid bedömningen av sekretesstidens längd bör det vägas in att den som ansöker om en ledarhund är 18 år eller äldre. Dessutom bedöms det att uppgifterna om hälsa i regel rör synnedläggning och att sådana och de andra uppgifter om övriga personliga förhållanden som kan före-

komma i ärenden om tilldelning av ledarhundar normalt inte är av sådan karaktär att det är motiverat med en sekretesstid på 70 år. Liksom tidigare anser regeringen därför att sekretessen bör gälla i högst 50 år. Sekretessen bör i likhet med nuvarande reglering inte gälla för beslut i ärenden.

Rätten att meddela och offentliggöra uppgifter

Sekretess innebär såväl handlingssekretess som tystnadsplikt. Den rätt att meddela och offentliggöra uppgifter som följer av 1 kap. 1 § TF och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen, förkortad YGL, har som huvudregel företräde framför tystnadsplikten. Nämnda rätt har dock aldrig företräde framför handlingssekretessen (7 kap. 3 § första stycket 2 och 5 § TF, och 5 kap. 1 § första stycket och 3 § 2 YGL). Det kan således vara tillåtet att t.ex. muntligen lämna en uppgift till en journalist eller att själv publicera uppgiften, men det är aldrig tillåtet att med stöd av rätten att meddela och offentliggöra uppgiften lämna den allmänna handling varav den sekretessbelagda uppgiften framgår till t.ex. en journalist eller t.ex. själv publicera denna handling. I ett antal fall har vidare även bestämmelser om tystnadsplikt företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter. I dessa fall är således rätten att meddela och offentliggöra uppgifter helt inskränkt. Vissa av dessa situationer är reglerade direkt i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Där anges det vidare att det inte är tillåtet att med stöd av rätten att meddela och offentliggöra uppgifter uppsåtligt åsidosätta en tystnadsplikt i de fall som anges i en särskild lag. Den särskilda lag som avses är offentlighets- och sekretesslagen (13 kap. OSL, slutet av varje kapitel i lagens fjärde–sjätte avdelningar samt lagens sjunde avdelning).

Den föreslagna sekretessbestämmelsen i 26 kap. 14 § OSL är försedd med ett rakt skaderekvisit, dvs. det gäller en presumtion för att uppgifterna är offentliga. Sekretessen omfattar vidare uppgifter vid beslutsmyndighetens verksamhet enligt den föreslagna lagen om dispositionsrätt till ledarhund som bl.a. innebär handläggning av ärenden, dvs. myndighetsutövning. Dessa två omständigheter talar starkt för att den tystnadsplikt som följer av bestämmelsen inte bör ha företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter (jfr prop. 1979/80:2 del A s. 111 f.). Någon sådan begränsning finns inte för den ledarhundsverksamhet som bedrivs av Synskadades Riksförbund enligt nuvarande bestämmelser. Tystnadsplikten som följer av den föreslagna sekretessbestämmelsen ska därför inte medföra att rätten att meddela och offentliggöra uppgifter ska inskränkas. Regeringen föreslår därför inte någon sådan begränsning.

Ändring i bilagan till offentlighets- och sekretesslagen

Synskadades Riksförbund är angivet i bilagan till offentlighets- och sekretesslagen. Av bilagan framgår att vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av handlingar hos myndigheter i tillämpliga delar också ska gälla handlingar hos de organ som nämns i bilagan i den mån handlingarna hör till där angiven verksamhet hos organet.

Eftersom Synskadades Riksförbund inte längre ska bedriva någon verksamhet för vilken tryckfrihetsförordningens bestämmelser om rätt att ta del av handlingar ska gälla anser regeringen att hänvisningen till ledar-

hundsverksamheten hos Synskadades Riksförbund i bilagan behöver tas bort.

Fortsatt rätt att ta del av äldre ärendehandlingar från Synskadades Riksförbund

Förslaget att föra över ledarhundsverksamheten från Synskadades Riksförbund till den förvaltningsmyndighet som regeringen bestämmer innebär att handlingarna från ledarhundsverksamheten hos Synskadades Riksförbund ska lämnas över från förbundet till förvaltningsmyndigheten. Handlingarna kommer därför med stöd av tryckfrihetsförordningen att kunna begäras ut där.

5.14 Uppföljning av verksamheten

Regeringens bedömning: Myndigheten för vård- och omsorgsanalys bör få i uppdrag att följa upp överföringen av ledarhundsverksamheten från Synskadades Riksförbund till den förvaltningsmyndighet som regeringen bestämmer.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot bedömningen. *Myndigheten för vård- och omsorgsanalys* ställer sig positiv till att myndigheten får ett uppföljningsuppdrag. *Dogs in service and aid* och *Förbundet Sveriges Dövblinda* anser att en uppföljning av ledarhundsverksamheten är värdefull, oavsett om ett byte av huvudman sker eller inte. *Ledarhundklubben – Stockholms och Gotlands län* anser att en så stor förändring som den föreslagna måste utvärderas minst årligen.

Skälen för regeringens bedömning: Det samlade ansvaret för ledarhundsverksamheten kommer att vara en ny uppgift för den myndighet som får uppdraget. Regeringen anser därför att en överföring av ledarhundsverksamheten bör följas upp efter några år.

En myndighet bör därför få i uppdrag att följa upp överföringen av ledarhundsverksamheten från Synskadades Riksförbund till den förvaltningsmyndighet som regeringen beslutat. Enligt förordningen (2010:1385) med instruktion för Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har myndigheten till uppgift att ur ett patient-, brukar- och medborgarperspektiv följa upp och analysera verksamheter och förhållanden inom hälso- och sjukvård, tandvård och omsorg. Myndigheten ska på regeringens uppdrag bistå med utvärderingar och uppföljningar av beslutade eller genomförda statliga reformer och andra statliga initiativ. Som *Myndigheten för vård- och omsorgsanalys* anför ligger ett uppföljningsuppdrag även i linje med myndighetens instruktion. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys bör därför få uppdraget att följa upp ledarhundsverksamheten.

Ledarhundklubben – Stockholms och Gotlands län anser att utvärdering måste ske minst årligen. Regeringen kan konstatera att i och med att ledarhundsverksamheten överförs till en myndighet kommer myndigheten att löpande rapportera verksamhetens resultat, bland annat i myndighetens årsredovisning. Regeringen bedömer därför att det inte finns något behov

av att ge Myndigheten för vård- och omsorgsanalys i uppdrag att årligen följa upp ledarhundsverksamheten. Inom vilken tid uppföljningen ska ske får meddelas i anslutning till att uppdraget om en uppföljning lämnas.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 april 2024. Samtidigt ska lagen om överlämnande av vissa förvaltningsuppgifter till den ideella föreningen Synskadades Riksförbund upphöra att gälla.

Ärenden som har inletts hos Synskadades Riksförbund före ikraftträdandet men som inte har avgjorts före den 1 april 2024 ska handläggas enligt bestämmelserna i den nya lagen.

Bestämmelsen om sekretess i offentlighets- och sekretesslagen ska fortfarande gälla i sin äldre lydelse i fråga om uppgifter i ärenden om tilldelning eller återtagande av dispositionsrätt till ledarhund samt ärenden om tilldelning eller återtagande av ledarhund som har handlagts av Synskadades Riksförbund.

Regeringens bedömning: Några övergångsbestämmelser behövs inte med anledning av att Synskadades Riksförbund tas bort från bilagan till offentlighets- och sekretesslagen.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2023.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget eller bedömningen. *Förbundet Sveriges Dövblinda, Synskadades Riksförbund* och *Myndigheten för delaktighet* anser att lagändringarna bör träda i kraft senare. Myndigheten för delaktighet efterfrågar även ett förtydligande av övergångsbestämmelsen till ändringen i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Ikraftträdande

Det är viktigt att en överföring av verksamheten sker på ett sådant sätt att den övertagande myndigheten ges goda förutsättningar för sin nya verksamhet. *Myndigheten för delaktighet* bedömer att även om myndigheten har vidtagit flera förberedande åtgärder inför ett övertagande behövs längre förberedelsestid för att kunna säkerställa en rättssäker handläggning, ta fram verkställighetsföreskrifter samt genomföra nödvändiga upphandlingar inför ett övertagande. Regeringen instämmer i Myndigheten för delaktighets bedömning av behovet av en rimlig förberedelsestid för den förvaltningsmyndighet som regeringen beslutar ska ta över ansvaret för ledarhundsverksamheten. Regeringen anser därför att de nya bestämmelserna bör träda i kraft den 1 april 2024.

Övergångsbestämmelser

I samband med ikraftträdandet bör lagen om överlämnande av vissa förvaltningsuppgifter till den ideella föreningen Synskadades Riksförbund upphävas.

Den nya lagen ställer inte lika långtgående krav för att beviljas dispositionsrätt till ledarhund som nuvarande lag. Det kommer därmed att vara mer gynnsamt för den enskilde att få sin ansökan prövad enligt de nya bestämmelserna. Bestämmelserna i den nya lagen bör därför, när den träder i kraft, tillämpas på såväl pågående som nya ärenden. En övergångsbestämmelse med denna innebörd bör införas till den nya lagen.

Förslaget om en ny reglering av ledarhundsverksamheten innebär att Synskadades Riksförbund inte längre ska bedriva verksamhet som innebär prövning av frågor om tilldelning och återtagande av dispositionsrätt till ledarhund eller frågor om tilldelning och återtagande av ledarhund. Sekretess gäller i dag för uppgifter i dessa ärenden enligt 26 kap. 14 § OSL. Den aktuella sekretessbestämmelsen föreslås ändras och i stället avse sekretess i verksamhet enligt den nya lagen. Bestämmelsen i den hittillsvarande lydelsen bör dock även fortsättningsvis vara tillämplig i fråga om uppgifter i ärenden om tilldelning eller återtagande av dispositionsrätt till ledarhund och i ärenden om tilldelning eller återtagande av ledarhund som har handlagts av Synskadades Riksförbund. En övergångsbestämmelse med en sådan innebörd bör därför införas till den föreslagna lagen om ändring i offentlighets- och sekretesslagen. *Myndigheten för delaktighet* efterfrågar ett förtydligande av övergångsbestämmelsen. Övergångsbestämmelsen innebär att de ärenden som handlagts och avslutats hos Synskadades Riksförbund fortsatt kommer att omfattas av sekretess enligt den äldre lydelsen av 26 kap. 14 § OSL.

Med anledning av att ledarhundsverksamheten ska föras över från Synskadades Riksförbund till en förvaltningsmyndighet ska Synskadades Riksförbund även tas bort ur bilagan till offentlighets- och sekretesslagen. Eftersom handlingarna hos Synskadades Riksförbund kommer att lämnas över från förbundet till en förvaltningsmyndighet kan de med stöd av tryckfrihetsförordningen begäras ut där. Mot den bakgrunden bedömer regeringen att det inte behöver införas någon övergångsbestämmelse med anledning av att Synskadades Riksförbund tas bort från bilagan.

7 Konsekvenser

7.1 Konsekvenser för personer med synnedsättning som har behov av ledarhund

Möjligheten att ha en ledarhund kan innebära en avsevärt bättre livssituation, genom ökad självständighet och större oberoende, för den som är i behov av det. Förslaget innebär att den som är sökande, väntar på tilldelning eller har tilldelats en ledarhund får sitt ärende handlagt av en oberoende myndighet. Det bedöms medföra ökad nytta för personer med synned-

sättning som överväger att ansöka om en ledarhund, som ansökt om eller som redan tilldelats en ledarhund.

7.2 Konsekvenser för Synskadades Riksförbund

Den största förändringen för Synskadades Riksförbund av ett överfört ansvar för ledarhundsverksamheten är att föreningen inte längre kommer att ha det myndighetsutövande uppdraget för ledarhundsverksamheten. Förbundets roll renodlas därmed till det förenings- och intressepolitiska området.

7.3 Konsekvenser för staten

Med den föreslagna nyordningen tar staten ett större ansvar för verksamheten. Förändringarna innebär att det blir möjligt att styra verksamheten med föreskrifter, regleringsbrev och förvaltningsbeslut, vilket också möjliggör ökad insyn i verksamheten.

7.4 Budgetära konsekvenser

Regeringen avsätter 25,9 miljoner kronor årligen till ledarhundsverksamheten. Synskadades Riksförbund får beloppet i form av ett statsbidrag. Myndigheter finansieras i normalfallet genom anslag. För investeringar i anläggningstillgångar som ska användas i myndighetens egen verksamhet ska myndigheten låna pengar hos Riksgäldskontoret och regeringen möjliggör detta genom att bevilja myndigheten en låneram. Ett överflyttat ansvar för ledarhundsverksamheten innebär således att finansieringsformen ändras, från statsbidrag till anslagsfinansiering. Konsekvenserna för statens budget av det ändrade ansvaret bedöms dock som neutrala.

7.5 Konsekvenser för Myndigheten för delaktighet

Myndigheten för delaktighet är en sektorsövergripande kunskapsmyndighet inom funktionshindersområdet. Myndigheten har ett brett uppdrag som syftar till att stödja genomförandet av det funktionshinderspolitiska målet och genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Myndighetens huvudsakliga arbete handlar om att sprida och utveckla kunskap om funktionshinderspolitiken och rättigheter för personer med funktionsnedsättning, samt erbjuda stöd för ett effektivt genomförande av funktionshinderspolitiken. Myndigheten ska också följa utvecklingen av levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning samt identifiera och belägga hinder för delaktighet.

Ett övertagande av ansvaret för ledarhundsverksamheten från Synskadades Riksförbund kommer att innefatta myndighetsutövande uppgifter som bl.a. avser tilldelning och återkallelse av dispositionsrätt till ledarhund samt uppföljning av ledarhundsekipage. Som kunskapsmyndighet

inom funktionshindersområdet kommer myndigheten att ställas inför helt nya uppgifter. Detta innebär att myndigheten behöver säkerställa att myndighetens styrning och organisering är anpassad till att omhänderta de krav och behov som följer av ledarhundsverksamheten. Det handlar till exempel om att säkerställa en god tillgänglighet för användarna och att redovisningssystem och ärendehanteringssystem är anpassade till att uppfylla de krav som ställs avseende bl.a. styrning, kontroll och sekretess. Det krävs också att personalen har nödvändig kompetens. Myndigheten för delaktighet måste också se till att det finns rutiner som säkerställer att handläggningen lever upp till kraven på effektivitet och rättssäkerhet. Vidare kommer myndigheten att behöva stärka behovet av kompetens inom upphandling, förvaltningsjuridik, information och kommunikation.

Myndigheten har redan i dag ansvar för upphandling av ledarhundar men behöver bredda sin kompetens om ledarhundsverksamheten ytterligare för att klara de myndighetsutövande uppgifterna.

De utökade uppgifterna kommer att innebära ökade kostnader för myndigheten. Dessa administrativa kostnader bedöms som likvärdiga med de administrativa kostnader som Synskadades Riksförbund har i dag, och därför ryms kostnaderna inom ramen för de medel som i dag är avsatta för verksamheten i statens budget.

7.6 Konsekvenser för de anställda

Ett överfört ansvar för ledarhundsverksamheten påverkar både den personal som i dag arbetar med ledarhundsverksamheten inom Synskadades Riksförbund och personalen inom Myndigheten för delaktighet. Vid genomförandet av organisationsförändringen ska 6 b § lagen (1982:80) om anställningsskydd beaktas.

7.7 Konsekvenser för de allmänna förvaltningsdomstolarna

Under perioden från den 1 april 2006 tills nu, när det varit möjligt att överklaga vissa beslut till domstol, så har endast två beslut överklagats och prövats av domstol. Det ena gällde frågan om återkallande av dispositionsrätt till ledarhund och det andra gällde återtagande av ledarhund. Det skulle kunna bli fler överklaganden i och med att ansvaret flyttas över till en ny myndighetsutövare. Regeringen gör dock bedömningen att även om antalet ärenden skulle kunna bli något större är det troliga att antalet överklaganden kommer att vara mycket litet. Eventuella kostnadsökningar för de allmänna förvaltningsdomstolarna ryms inom befintliga ramar.

7.8 Konsekvenser för företag

Myndigheten för delaktighet kommer att upphandla externa leverantörer av varor och tjänster i ledarhundsverksamheten, såsom veterinärer, instruktörer, utbildare samt annat stöd till ledarhundsförarna. Upphand-

lingarna bör utformas på ett sätt som ger de externa leverantörerna bra förutsättningar att verka på marknaden och utveckla hållbara och kvalitativa tjänster, med god kostnadskontroll. På så vis kan både den privata tjänstemarknaden och den statliga ledarhundsverksamheten tillsammans utvecklas på ett sätt som gynnar ledarhundsverksamheten som helhet. Detta bedöms gynna företaget.

Genom att styrning och insyn i verksamheten beräknas öka i och med de föreslagna förändringarna innebär det mer stabila och långsiktiga förutsättningar för berörda företag att fatta rationella beslut. Även detta förväntas gynna företaget.

7.9 Konsekvenser för funktionshinderspolitiken

Regeringen föreslog i propositionen Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken (prop. 2016/17:188) det nationella målet för funktionshinderspolitiken, vilket beslutades av riksdagen (bet. 2017/18:SoU5, rskr. 2017/18:86). Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. För att nå det nationella målet ska genomförandet av funktionshinderspolitiken inriktas mot fyra områden: principen om universell utformning, identifiera och åtgärda befintliga brister i tillgängligheten, individuella stöd och lösningar för individens självständighet och att förebygga och motverka diskriminering.

Förslagen i denna lagrådsremiss bedöms bidra till att personer med funktionsnedsättning ska ha samma möjligheter till full delaktighet i samhället och har en positiv påverkan på Sveriges åtaganden enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Förslagen bedöms också bidra till att uppfylla målet för funktionshinderspolitiken.

7.10 Konsekvenser för jämställdheten

Det är fler kvinnor än män som i dag har dispositionsrätt och därmed tillgång till ledarhund. År 2021 var 150 av landets 261 ledarhundsförare kvinnor. Orsaken till detta är troligtvis att det är fler kvinnor totalt i gruppen personer med synnedsättning. Förslagen som lämnas i denna lagrådsremiss bedöms dock inte direkt medföra några konsekvenser för fördelningen av ledarhund mellan kvinnor respektive män.

8 Författningskommentar

8.1 Förslaget till lag om dispositionsrätt till ledarhund

Lagen ersätter lagen (2005:340) om överlämnande av vissa förvaltningsuppgifter till den ideella föreningen Synskadades Riksförbund. Syftet med den nya lagen är att flytta över myndighetsutövningen gällande dispositionsrätt till ledarhund från Synskadades Riksförbund till en förvaltningsmyndighet. Vissa av paragraferna i den nya lagen motsvarar bara delvis paragrafer i den nuvarande lagen. I de fallen kommenteras skillnaderna särskilt. För de bestämmelser i den nya lagen där förarbetena till den nuvarande lagen är av fortsatt betydelse och kan tjäna som vägledning också för tillämpningen av den nya lagen anges det särskilt.

Inledande bestämmelse

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om dispositionsrätt till ledarhund för personer med synnedsättning.

Med dispositionsrätt avses i denna lag en rätt att utan äganderätt få inneha och nyttja en ledarhund.

Paragrafen anger lagens innehåll och definierar begreppet dispositionsrätt. Paragrafen har ingen tidigare motsvarighet. Av bestämmelsens *första stycke* framgår att lagen innehåller bestämmelser som reglerar dispositionsrätten till ledarhund för personer med synnedsättning.

Enligt *andra stycket* avses med dispositionsrätt i lagen en rätt att utan äganderätt få inneha och nyttja en ledarhund. Dispositionsrätten ger ingen rätt att sälja, skänka bort eller hyra ut hunden. Dispositionsrätten är kostnadsfri.

Övervägandena finns i avsnitt 5.5.

Ansökan

2 § Den myndighet som regeringen bestämmer (beslutsmyndigheten) prövar frågor enligt denna lag.

En ansökan om dispositionsrätt till ledarhund ska ges in till beslutsmyndigheten och innehålla de uppgifter som myndigheten behöver för prövning av om villkoren för dispositionsrätt enligt 3 § är uppfyllda.

Paragrafen reglerar ansökningsförfarandet för den som ansöker om dispositionsrätt till ledarhund. Paragrafen har ingen tidigare motsvarighet.

Av *första stycket* framgår att frågor enligt lagen ska prövas av den myndighet som regeringen bestämmer, kallad beslutsmyndigheten.

Enligt *andra stycket* ska en ansökan om dispositionsrätt till ledarhund lämnas till beslutsmyndigheten. Ansökan ska innehålla de uppgifter som myndigheten behöver för att pröva om sökanden uppfyller de villkor för att beviljas dispositionsrätt som följer av 3 §. Det är beslutsmyndigheten som avgör vilka uppgifter som myndigheten behöver för att pröva en ansökan.

Övervägandena finns i avsnitt 5.6.

Villkor för dispositionsrätt till ledarhund

3 § En ansökan om dispositionsrätt till ledarhund ska beviljas om sökanden

1. är minst 18 år,
 2. är bosatt i Sverige,
 3. har en synnedsättning som innebär avsaknad av ledsyn,
 4. har behov av och kan använda en ledarhund som förflyttningshjälpmedel, och
 5. kan ge hunden god omsorg och goda levnadsvillkor.
- Ett beslut att bevilja en ansökan om dispositionsrätt gäller tills vidare.

I paragrafen anges vilka villkor som sökanden måste uppfylla för att beviljas dispositionsrätt till ledarhund. Paragrafen motsvarar delvis 2 § i den nuvarande lagen med den ändringen att det i paragrafen uttryckligen anges att dispositionsrätten beviljas tills vidare och inte kräver att sökanden ska ha en stabil social situation. Övriga ändringar är endast språkliga.

Enligt *första stycket första punkten* ska sökanden ha fyllt 18 år (jfr prop. 2004/05:84 s. 15 och 26).

Enligt *första stycket andra punkten* ska sökanden vara bosatt i Sverige. Vid prövningen av om sökanden ska anses vara bosatt i Sverige ska beslutsmyndigheten göra en självständig bedömning och exempelvis väga in omständigheter som om sökanden är folkbokförd i Sverige eller arbetar eller studerar i Sverige.

Enligt *första stycket tredje punkten* krävs att sökanden ska ha en synnedsättning som innebär att sökanden saknar ledsyn. Det innebär att sökanden inte med synens hjälp kan orientera sig på en främmande plats (jfr prop. 2004/05:84 s. 26).

Enligt *första stycket fjärde punkten* ska sökanden ha behov av och kunna använda en ledarhund som förflyttningshjälpmedel. Det innebär att sökanden ska ha orienteringsförmåga med vit käpp (jfr prop. 2004/05:84 s. 26).

Enligt *första stycket femte punkten* ska sökanden kunna ge hunden god omsorg och goda levnadsvillkor. Det innebär t.ex. att kunna ge ledarhunden foder, rastning och löpande skötsel i den omfattning hunden behöver (jfr prop. 2004/05:84 s. 26).

Enligt *andra stycket* gäller ett beslut att bevilja en ansökan om dispositionsrätt tills vidare.

Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

Tilldelning av ledarhund

4 § Den som har beviljats dispositionsrätt till ledarhund ska tilldelas en ledarhund inom skälig tid.

I paragrafen regleras tilldelning av ledarhund. Paragrafen motsvarar delvis 3 § i den nuvarande lagen (jfr prop. 2004/05:84 s. 26). I den nya bestämmelsen anges inte uttryckligen att tilldelning av en ledarhund ska ske genom ett särskilt beslut och inte heller vilka omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av vad som är skälig tid för tilldelning av en ledarhund. Övriga ändringar är endast språkliga.

Av bestämmelsen framgår att när beslutsmyndigheten fattat ett beslut om att bevilja en sökande en dispositionsrätt till ledarhund ska myndigheten därefter tilldela sökanden en specifik ledarhund. Tilldelningen ska ske inom skälig tid. Vad som är skälig tid får avgöras i det enskilda fallet. Omständigheter som kan påverka den tid det tar för beslutsmyndigheten

att kunna tilldela en ledarhund kan t.ex. vara antalet beviljade dispositionsrätter, tillgången till ledarhundar och tiden för utprovning av ledarhund. Exempel på omständigheter som kan påverka tiden för utprovning av en ledarhund kan vara dispositionsrättshavarens egna behov och önskemål om ras och hundens förmåga att passa in i dispositionsrättshavarens miljö och gångtempo.

Övervägandena finns i avsnitt 5.8.

Krav på utbildning och veterinärvård

5 § Den som har tilldelats en ledarhund ska under den tid som ledarhunden disponeras genomgå fortlöpande utbildning tillsammans med hunden samt ansvara för att hunden får den veterinärvård som behövs enligt 4 kap. 1 § djurskyddslagen (2018:1192) och genomgår regelbundna hälsokontroller hos veterinär.

I paragrafen finns krav på utbildning, veterinärvård och hälsokontroller. Paragrafen motsvarar delvis 4 § i den nuvarande lagen med den ändringen att det i bestämmelsen anges att i skyldigheten att ge hunden omsorg ligger att ansvara dels för att hunden får den veterinärvård som behövs enligt 4 kap. 1 § djurskyddslagen, dels att hunden genomgår regelbundna hälsokontroller hos veterinär. I paragrafen förtydligas även att kraven på utbildning, veterinärvård och hälsokontroller gäller under den tid som ledarhunden disponeras.

Av 4 kap. 1 § djurskyddslagen följer bl.a. att ett djur som är skadat eller sjukt snarast ska ges nödvändig vård eller avlivas och att om ett djur på annat sätt genom sitt beteende visar tecken på ohälsa, ska vård snarast ges eller andra lämpliga åtgärder snarast vidtas. Enligt samma bestämmelse i djurskyddslagen gäller även att vid behov ska vården ges av en veterinär eller av någon annan som tillhör djurhälsopersonalen enligt lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård.

Övervägandena finns i avsnitt 5.9.

Föreläggande

6 § Om den som har beviljats dispositionsrätt till ledarhund inte uppfyller villkoren i 3 § 2–5 eller kraven i 5 § och beslutsmyndigheten bedömer att villkoren eller kraven kan uppfyllas genom rättelse, får myndigheten förelägga den som beviljats dispositionsrätten att, inom viss tid, uppfylla villkoren eller kraven.

I föreläggandet ska det anges att dispositionsrätten kan återkallas enligt 7 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om beslutsmyndighetens möjlighet att meddela föreläggande. Paragrafen har ingen motsvarighet i den nuvarande lagen.

Enligt *första stycket* får beslutsmyndigheten förelägga den som har beviljats dispositionsrätt till ledarhund men som inte längre uppfyller villkoren för dispositionsrätten att inom en viss tid uppfylla dessa, med undantag för villkoret att den sökande ska vara minst 18 år. Beslutsmyndigheten får även förelägga den som inte uppfyller kraven på fortlöpande utbildning eller kravet på att se till att ledarhunden får behövlig veterinärvård och genomgår hälsokontroller att uppfylla kraven. För att beslutsmyndigheten ska kunna fatta beslut om föreläggande krävs att beslutsmyndigheten bedömer att villkoren eller kraven kan uppfyllas genom rättelse. Ett exem-

pel på något som kan åtgärdas genom föreläggande kan vara att ledarhunden är överviktig och behöver träning samt ändrad mathållning.

Enligt *andra stycket* ska det framgå av föreläggandet att dispositionsrätten kan återkallas om föreläggandet inte följs. Frågan om återkallande av dispositionsrätt regleras närmare i 7 §.

Övervägandena finns i avsnitt 5.11.

Återkallande av dispositionsrätt

7 § En dispositionsrätt till ledarhund får återkallas om den som har beviljats dispositionsrätten, på ett sätt som inte är tillfälligt eller oväsentligt, inte längre uppfyller villkoren i 3 § 2–5 eller kraven i 5 § och ett föreläggande enligt 6 § har meddelats men inte följts.

En dispositionsrätt får även återkallas utan att ett föreläggande enligt 6 § har meddelats om den som har beviljats dispositionsrätt saknar förutsättningar att uppfylla villkoren i 3 § 2–5 eller kraven i 5 §.

Om beslutsmyndigheten återkallar dispositionsrätten, ska myndigheten samtidigt besluta att ledarhunden ska återlämnas och vid vilken tidpunkt det senast ska ske.

Paragrafen innehåller bestämmelser om återkallelse av dispositionsrätt och återlämnande av ledarhund. Paragrafen motsvarar delvis 5 § i den nuvarande lagen, med den skillnaden att bristande uppfyllelse av villkoret att den sökande ska vara minst 18 år inte ska kunna leda till att dispositionsrätten återkallas. Villkoret stabil social situation har tagits bort i den nya lagen och är följaktligen inte heller längre en grund för återkallelse. Paragrafen reglerar inte heller frågan om återtagande av en ledarhund som inte längre är tjänstduglig. Denna bestämmelse regleras i 8 §. Övriga ändringar är endast språkliga.

Av *första stycket* framgår att beslutsmyndigheten ska återkalla dispositionsrätten till ledarhund om den som beviljats dispositionsrätt inte längre uppfyller villkoren i 3 § 2–5 eller kraven i 5 §. Det innebär att dispositionsrätten ska återkallas om den som beviljats dispositionsrätten inte längre är bosatt i Sverige, inte längre har en sådan form av synnedsättning som innebär avsaknad av ledsyn, inte längre har behov av och kan använda ledarhund som förflyttningshjälpmedel eller inte längre kan ge hunden god omsorg och goda levnadsvillkor. Dispositionsrätten ska också återkallas om den som beviljats dispositionsrätten inte fortlöpande deltar i ledarhundsutbildningar eller inte ansvarar för att ledarhunden får den veterinärvård eller kontrolleras hos veterinär på det sätt som behövs.

För att dispositionsrätten ska kunna återkallas krävs att bristerna inte endast är tillfälliga eller oväsentliga. Vad som ska anses vara tillfälligt eller oväsentligt måste avgöras i varje enskilt fall. Ett exempel på en tillfällig omständighet som inte behöver leda till att dispositionsrätten återkallas kan vara att den som tilldelats en ledarhund blir tillfälligt sjuk, samtidigt som någon annan kan sköta hunden i dispositionsrättshavarens ställe. Inte heller behöver enstaka förseelser som inte påverkar ledarhundens välbefinnande eller funktion leda till att dispositionsrätten återkallas, t.ex. om den som tilldelats en ledarhund vid ett enstaka tillfälle uteblir från en inplanerad utbildning eller ett planerat veterinärbesök.

Enligt *andra stycket* får beslutsmyndigheten även återkalla dispositionsrätten utan att beslutet om återkallelse först föregås av ett föreläggande.

Det gäller de situationer då det saknas förutsättningar för den som beviljats dispositionsrätten att kunna uppfylla villkoren i 3 § 2–5 eller kraven i 5 §. Ett exempel på en situation då ett beslut om återkallande av dispositionsrätt inte torde behöva föregås av ett föreläggande är om länsstyrelsen enligt 9 kap. 1 § djurskyddslagen har beslutat ett förbud att ha hand om en hund (djurförbud) för den som disponerar en ledarhund.

Om beslutsmyndigheten beslutar att återkalla dispositionsrätten till ledarhund ska myndigheten enligt *tredje stycket* samtidigt besluta att hunden ska återlämnas och när hunden senast ska vara återlämnad.

Övervägandena finns i avsnitt 5.11.

Återtagande av ledarhund

8 § En ledarhund som inte längre är tjänstduglig får återtas utan att dispositionsrätten till ledarhund återkallas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om återtagande av en ledarhund som inte längre är tjänstduglig. Paragrafen motsvarar 5 § tredje stycket i den nuvarande lagen och slår fast att beslutsmyndigheten får återta en ledarhund om hunden inte längre är tjänstduglig.

De ändringar som görs är endast språkliga. Att en ledarhund återtas till följd av att den inte längre är tjänstduglig, t.ex. till följd av ålder eller sjukdom, innebär dock inte att dispositionsrätten till ledarhund återkallas.

Övervägandena finns i avsnitt 5.11.

Överklagande

9 § Beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Paragrafen motsvarar delvis 7 § i den nuvarande lagen men ändras på så sätt att bestämmelsen inte närmare specificerar vilka beslut som får överklagas enligt lagen.

Av *första stycket* framgår att alla beslut som beslutsmyndigheten fattar enligt lagen får överklagas och att besluten ska överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Vid överklagande av en förvaltningsrätts avgörande krävs enligt *andra stycket* prövningstillstånd för att målet ska kunna prövas i kammarrätt.

Övervägandena finns i avsnitt 5.12.

Rätt att meddela föreskrifter

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om

1. vilka uppgifter och intyg som ska ges in i samband med en ansökan om dispositionsrätt till ledarhund, och
2. hälsokontroller och veterinärvård för ledarhundar.

Paragrafen innehåller en upplysningsbestämmelse om möjligheter för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vilka uppgifter och intyg som ska ges in i samband med en ansökan om dispositionsrätt till ledarhund, och hälsokontroller och veterinärvård för ledarhundar. Sådana föreskrifter kan exempelvis gälla

vilka intyg som ska ges in för att bedöma synnedsättning, frågor om veterinärvård och om med vilken regelbundenhet som en hund ska genomgå hälsokontroller hos veterinär.

Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. *Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.*
2. *Genom lagen upphävs lagen (2005:340) om överlämnande av vissa förvaltningsuppgifter till den ideella föreningen Synskadades Riksförbund.*
3. *Ärenden som har inletts hos Synskadades Riksförbund före ikraftträdandet men som inte avgjorts före den 1 april 2024 handläggs enligt bestämmelserna i den nya lagen.*

Av *första punkten* framgår att lagen träder i kraft den 1 april 2024.

Av *andra punkten* framgår att vid lagens ikraftträdande upphävs samtidigt lagen (2005:340) om överlämnande av vissa förvaltningsuppgifter till den ideella föreningen Synskadades Riksförbund.

Av *tredje punkten* framgår att ärenden som inletts hos Synskadades Riksförbund och ännu inte avgjorts före den 1 april 2024 ska handläggas enligt den nya lagen.

Övervägandena finns i avsnitt 6.

8.2 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

26 kap.

14 § Sekretess gäller i verksamhet enligt lagen (2023:000) om dispositionsrätt till ledarhund för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

Paragrafen innehåller bestämmelser om sekretess i samband med myndighetsutövning i ledarhundsverksamhet.

Ändringen i *första stycket* innebär att sekretess i samband med myndighetsutövningen i ledarhundsverksamheten ska gälla enligt lagen om dispositionsrätt till ledarhund i stället för enligt lagen om överlämnande av vissa förvaltningsuppgifter till den ideella föreningen Synskadades Riksförbund. Ändringen föranleds av att ledarhundsverksamheten flyttas från Synskadades Riksförbund till en förvaltningsmyndighet. Enligt bestämmelsen gäller ett s.k. rakt skaderekvisit för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden i verksamhet enligt lagen om dispositionsrätt till ledarhund. Det innebär att presumtionen är att uppgifterna är offentliga.

Av *andra stycket* framgår att sekretessen enligt bestämmelsen inte gäller för de beslut som beslutsmyndigheten fattar i ärenden enligt lagen om dispositionsrätt till ledarhund.

Enligt *tredje stycket* gäller sekretessen i högst 50 år.

Övervägandena finns i avsnitt 5.14.

Bilaga

I enlighet med vad som anges i 2 kap. 4 § ska vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av handlingar hos myndighet i tillämpliga delar gälla också handlingar hos något av de organ som nämns nedan i den mån handlingarna hör till där angiven verksamhet hos organet. Verksamheten anges i förekommande fall med hänvisning till numret i Svensk författningssamling (SFS) på den författning med stöd av vilken verksamheten har uppdragits åt organet.

<i>Organ</i>	<i>Verksamhet</i>
Swedfund International AB	prövning av frågor om statligt stöd till små och medelstora svenska företags investeringar i Swedfunds samarbetsländer (SFS 2008:1272)
Tekniska Högskolan i Jönköping Aktiebolag	all verksamhet

Bilagan innehåller de privaträttsliga organ hos vilka tryckfrihetsförordningens bestämmelser om rätt att ta del av allmänna handlingar ska tillämpas.

Ändringen i bilagan innebär att Synskadades Riksförbund tas bort från bilagan.

Övervägandena finns i avsnitt 5.14.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.

2. För uppgifter i ärenden om tilldelning eller återtagande av dispositionsrätt till ledarhund samt tilldelning eller återtagande av ledarhund som har handlagts av Synskadades Riksförbund gäller 26 kap. 14 § i den äldre lydelsen.

Enligt första punkten träder lagändringen i kraft den 1 april 2024.

Enligt andra punkten gäller sekretessen enligt 26 kap. 14 § i den äldre lydelsen fortsatt för uppgifter i ärenden om tilldelning eller återtagande av dispositionsrätt till ledarhund och ärenden om tilldelning eller återtagande av ledarhund som har handlagts av Synskadades Riksförbund.

Övervägandena finns i avsnitt 6.

Sammanfattning av departementspromemorian Ledarhundar (Ds 2022:16)

I promemorian föreslås en ny lag med ett ändrat ansvar för myndighetsutövningen för ledarhundsverksamheten. Lagförslaget innebär att myndighetsutövningen ska föras över från den ideella föreningen Synskadades Riksförbund till en förvaltningsmyndighet. Förutom förslaget till lag om ändrat ansvar för myndighetsutövningen föreslås det i promemorian att all annan verksamhet som rör ledarhund, t.ex. ansvaret för att anordna utbildningar, information om ledarhundsverksamheten och för att ge stöd till den som har ledarhund, ska föras över till en förvaltningsmyndighet.

Den nya lagen syftar till att ge synskadade, efter behovsprövning och på vissa villkor, en möjlighet att få disponera en ledarhund. Lagen ska samtidigt främja en god djurvälfärd.

För att kunna beviljas en dispositionsrätt till ledarhund ska det krävas att den sökande är minst 18 år, är bosatt i Sverige, har en synnedsättning som innebär avsaknad av ledsyn, har behov av och kan använda ledarhund som förflyttningshjälpmedel och har förmågan att ge hunden god omsorg och goda levnadsvillkor.

Den som har beviljats en dispositionsrätt ska tilldelas en ledarhund inom skälig tid. Den som har tilldelats en ledarhund ska under den tid som han eller hon disponerar ledarhunden genomgå utbildning tillsammans med ledarhunden samt se till att ledarhunden får den veterinärvård som behövs och genomgår regelbundna hälsokontroller.

Dispositionsrätten ska återkallas om den som tilldelats ledarhunden trots ett beslut med begäran om rättelse inte längre uppfyller kraven för dispositionsrätten. En ledarhund som inte längre är tjänstduglig får tas tillbaka utan att dispositionsrätten till ledarhund återkallas.

Beslut enligt lagen ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten. Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2023. I samband med ikraftträdandet upphävs lagen (2005:340) om överlämnande av vissa förvaltningsuppgifter till den ideella föreningen Synskadades Riksförbund.

Förslag till lag om dispositionsrätt till ledarhund

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om dispositionsrätt till ledarhund för personer med synnedsättning.

Med dispositionsrätt avses i denna lag en rätt att utan äganderätt få inneha och nyttja en ledarhund.

Ansökan

2 § Den myndighet som regeringen bestämmer (beslutsmyndigheten) prövar frågor enligt denna lag.

En ansökan om dispositionsrätt till ledarhund ska ges in till beslutsmyndigheten och innehålla de uppgifter som myndigheten behöver för prövning av om kraven för dispositionsrätt enligt 3 § är uppfyllda.

Villkor för dispositionsrätt till ledarhund

3 § En ansökan om dispositionsrätt till ledarhund ska beviljas tills vidare om sökanden

1. är minst 18 år,
2. är bosatt i Sverige,
3. har en synnedsättning som innebär avsaknad av ledsyn,
4. har behov av och kan använda en ledarhund som förflyttningshjälpmedel, och
5. kan ge hunden god omsorg och goda levnadsvillkor.

Tilldelning av ledarhund

4 § Den som har beviljats en dispositionsrätt till ledarhund ska tilldelas en ledarhund inom skälig tid.

Krav på utbildning och veterinärvård

5 § Den som tilldelats en ledarhund ska under den tid som ledarhunden disponeras genomgå fortlöpande utbildning tillsammans med hunden samt ansvara för att hunden får den veterinärvård som behövs enligt 4 kap. 1 § djurskyddslagen (2018:1192) och genomgår regelbundna hälsokontroller hos veterinär.

Rättelse

6 § Om den som har beviljats en dispositionsrätt till ledarhund inte uppfyller kraven i 3 § 2–5 eller 5 § och beslutsmyndigheten bedömer att bristen kan åtgärdas genom rättelse, ska myndigheten fatta ett beslut om hur och inom vilken tid som rättelse ska ske. Till beslutet om rättelse ska fogas en upplysning om att om rättelse inte sker inom föreskriven tid kan

beslutsmyndigheten fatta beslut om återkallande av dispositionsrätten och krav på återlämnande av ledarhunden enligt 7 §.

Återkallande av dispositionsrätt

7 § En dispositionsrätt till ledarhund ska återkallas om den som beviljats dispositionsrätten, på ett sätt som inte är tillfälligt eller oväsentligt, inte längre uppfyller kraven i 3 § 2–5 eller 5 §.

Om beslutsmyndigheten beslutar att återkalla dispositionsrätten, ska myndigheten samtidigt besluta att ledarhunden ska återlämnas. I beslutet ska det anges när hunden senast ska vara återlämnad.

En ledarhund som inte längre är tjänstduglig får återtas utan att dispositionsrätten till ledarhund återkallas.

Överklagande

8 § Beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.
 2. Genom lagen upphävs lagen (2005:340) om överlämnande av vissa förvaltningsavgifter till den ideella föreningen Synskadades Riksförbund.
 3. Ärenden som har inletts hos Synskadades Riksförbund före ikraftträdandet men som inte avgjorts före den 1 juli 2023 handläggs enligt bestämmelserna i den nya lagen.

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 26 kap. 14 § och bilagan till offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

14 §

Sekretess gäller hos Synskadades Riksförbund i ärende om tilldelning eller återtagande av dispositionsrätt till ledarhund samt tilldelning eller återtagande av ledarhund för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

Sekretess gäller i verksamhet enligt lagen (2022:000) om dispositionsrätt till ledarhund för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.
 2. Bestämmelsen i 26 kap. 14 § i den äldre lydelsen gäller fortfarande i fråga om uppgifter i ärenden om tilldelning eller återtagande av dispositionsrätt till ledarhund samt tilldelning eller återtagande av ledarhund som har handlagts av Synskadades Riksförbund.

Nuvarande lydelse

I enlighet med vad som anges i 2 kap. 4 § ska vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av handlingar hos myndighet i tillämpliga delar gälla också handlingar hos något av de organ som nämns nedan i den mån handlingarna hör till där angiven verksamhet hos organet. Verksamheten anges i förekommande fall med hänvisning till numret i Svensk författningssamling (SFS) på den författning med stöd av vilken verksamheten har uppdragits åt organet.

<u>Organ</u>	<u>Verksamhet</u>
Swedfund International AB	prövning av frågor om statligt stöd till små och medelstora svenska företags investeringar i Swedfunds samarbetsländer
<i>Synskadades Riksförbund</i>	<i>ärenden om tilldelning eller återtagande av dispositionsrätt till ledarhund samt ärenden om tilldelning och återtagande av ledarhund</i>
Tekniska Högskolan i Jönköping	all verksamhet

Föreslagen lydelse

I enlighet med vad som anges i 2 kap. 4 § ska vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av handlingar hos myndighet i tillämpliga delar gälla också handlingar hos något av de organ som nämns nedan i den mån handlingarna hör till där angiven verksamhet hos organet. Verksamheten anges i förekommande fall med hänvisning till numret i Svensk författningssamling (SFS) på den författning med stöd av vilken verksamheten har uppdragits åt organet.

<u>Organ</u>	<u>Verksamhet</u>
Swedfund International AB	prövning av frågor om statligt stöd till små och medelstora svenska företags investeringar i Swedfunds samarbetsländer

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden kommit in från Astma- och allergiförbundet, Diskrimineringsombudsmannen, Dogs in service and aid, Förbundet Sveriges Dövblinda, Föreningen Sveriges ledarhundsförare, Förvaltningsrätten i Stockholm, Inspektionen för vård och omsorg, Integritetsskyddsmyndigheten, Justitiekanslern, Kammarrätten i Stockholm, Konkurrensverket, Kustmarkens Hundtjänst AB, Ledarhundsklubben - Stockholms och Gotlands län, Länsstyrelsen Stockholm, Myndigheten för Delaktighet, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Riksarkivet, Riksdagens ombudsmän, Riksorganisationen Unga med synnedättning, Socialstyrelsen, Statens jordbruksverk, Svenska Brukshundsklubben, Svenska Kennelklubben, Syncentralen i Västra götalandregionen, Synskadades Riksförbund, Syncentralen i region Skåne, Syncentralen i region Stockholm

Därutöver har yttranden inkommit från Sveriges lantbruksuniversitet, Sveriges Veterinärförbund och 29 privatpersoner i ett gemensamt remissyttrande.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Delaktighet Handlingskraft Rörelsefrihet, Funktionsrätt Sverige, Hörselskadades Riksförbund, Offentliganställdas förhandlingsråd, Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar, Service- och kommunikationsfacket, Svenska Försäkringsföreningen, Sveriges Kommuner och Regioner samt Sveriges akademikers centralorganisation.